

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ : ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ : ΣΤΕΛΕΧΗ ΣΥΝ/ΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

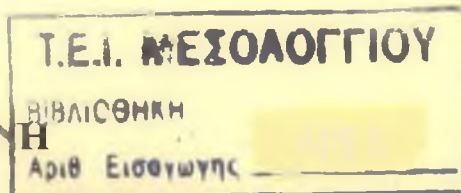
ΘΕΜΑ : «Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ :

ΤΖΩΛΑ ΕΙΡΗΝΗ

ΒΑΣΣΑΜΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ :

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΑΤΡΩΝΗΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1999

Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ : ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ : ΣΤΕΛΕΧΗ ΣΥΝ/ΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ : «Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ :

ΤΖΟΛΑ ΕΙΡΗΝΗ

ΒΑΣΑΜΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ :

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΑΤΡΩΝΗΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1999

«Ὁ ἕνας δι' ὅλους, ὅλοι διὰ τόν ἕνα»

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

«Οἱ γεωργικοί καί ἀστικοί συνεταιρισμοί τελοῦν ὑπό τήν
προστασίαν τοῦ Κράτους, μεριμνῶντος ὑπέρ τῆς
ἀναπτύξεως αὐτῶν».

ΑΡΘΡΟΝ 29 ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ 1968

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛΙΔΑ
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	06

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Διευκρίνιση των όρων Συν/σμός - Συνεργατισμός.	07
2. Ουσία των Συν/σμών.	09

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Το Αγροτικό συν/κό κίνημα πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Κεφάλαιο 1ο.

Έννοια, αρχές και νομοθεσία του Συνεταιριστικού κινήματος :

A) Ορισμός και έννοια του Συν/σμού.	13
B) Είδη Συν/σμών.	15
Γ) Διεθνείς αρχές των σύγχρονων συν/σμών.	18
Δ) Ελληνική συν/κή νομοθεσία.	20
Προβλήματα της Ελληνικής Συν/κής Νομοθεσίας.	23
Συνταγματικές Διατάξεις.	25

Κεφάλαιο 2ο.

Ιστορική Αναδρομή :

A) Παγκόσμιο Συν/κό κίνημα.	26
B) Ελληνικό Συν/κό κίνημα.	36
β1) Προϊστορία - Αμπελάκια.	36
β2) Από το 1900 έως το 1940.	47

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Το Αγροτικό συν/κό κίνημα κατά τη μεταπολεμική περίοδο.

Κεφάλαιο 1ο.

Η Αγγλοαμερικανική επέμβαση και οι συνέπειές της στο αγροτικό συν/κό κίνημα.	54
--	----

Κεφάλαιο 2ο.

Αντίδραση και πάλη των αγροτικών συν/κών οργανισμών για την ελεύθερη δράση και εξυπηρέτηση των συμφερόντων της αγροτιάς.	59
---	----

Κεφάλαιο 3ο.

Ανάπτυξη των Αγροτικών Συν/μών.	62
--------------------------------------	----

Κεφάλαιο 4ο.

Οικονομική δράση των συν/κών οργανώσεων.	75
---	----

Κεφάλαιο 5ο.

Περίοδος μετά το 1974.	79
-----------------------------	----

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Συμπεράσματα - Υποθέσεις.	83
--------------------------------	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.	89
--------------------	----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το περιεχόμενο αυτής της πτυχιακής εργασίας αφορά την πορεία του συν/κού κινήματος τη μεταπολεμική περίοδο, παρουσιάζοντας συγχρόνως στοιχεία για την πορεία των συν/σμών τότε σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και σε Ελληνικό.

Βασική πηγή, από την οποία αντλήσαμε τα στοιχεία και τις πληροφορίες που σας παραθέτουμε παρακάτω, ήταν το έργο του Π. Σ. Αβδελίδη : «Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα» καθώς και άλλα έργα που αναφέρονται στην σχετική βιβλιογραφία στην τελευταία σελίδα της εργασίας.

Προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε όσο το δυνατόν καλύτερα το θέμα που δουλέψαμε και ευχαριστούμε όλους όσους συνέβαλαν στη μελέτη του Αγροτικού Συν/κού Κινήματος πριν και μετά τη πολεμική περίοδο του '40.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΤΩΝ ΟΡΩΝ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ

Πολλοί κάνουν σύγχυση μεταξύ των δύο αυτών όρων και συχνά τους ταυτίζουν. Τούτο όμως, δεν είναι σωστό, διότι αν και οι όροι αυτοί ουσιαστικά αναφέρονται στο ίδιο αντικείμενο, - στη συνεργασία -, παρ'όλα αυτά τυπικά διαφέρουν.

Ο όρος Συνεργατισμός είναι γενικός και αφορά στην ιδέα και στη θεωρία της συνεργασίας· πέρα δε από αυτό, εκφράζει και καλύπτει όλες τις μορφές της, τυπικές ή άτυπες, με ιδεολογικές ή με υλικές επιδιώξεις.

Ο όρος Συνεταιρισμός, σε αντίθεση με τον «Συνεργατισμό» είναι ειδικός και αφορά κάτι το συγκεκριμένο, σε σχέση βέβαια με τη συνεργασία. Αναφέρεται, δηλαδή, σε μια μορφή συνεργασίας, σε μια οικονομική οργάνωση, η οποία έχει νομική κάλυψη και για την εκπλήρωση των σκοπών της ακολουθεί ορισμένους κανόνες και καταστατικές διατάξεις.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο «Συνεταιρισμός» εμπεριέχεται στον ευρύτερο όρο «Συνεργατισμός» και εκφράζει μια συγκεκριμένη μορφή αυτού· ακολουθώντας δε ορισμένες αρχές, οι οποίες πηγάζουν από την ιδέα

του Συνεργατισμού, ο πρώτος αποτελεί ένα μέσο για την πραγμάτωση του σκοπού αυτού.

Πιο συγκεκριμένα, ο Συνεργατισμός καλύπτει ένα ολόκληρο κοινωνικό - οικονομικό Σύστημα, το οποίο γεννήθηκε τον περασμένο αιώνα ως πρώτο και παράλληλα με τον Κομμουνισμό και τον Σοσιαλισμό προκειμένου ν'αντιμετώπισει και αυτός τον άκρατο φιλελεύθερο καπιταλισμό. Ο τελευταίος, είχε επικρατήσει σαν σύστημα μετά από την πτώση του φεουδαρχισμού και είχε δημιουργήσει δυσβάστακτες κοινωνικές ανισότητες και άδικες οικονομικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.

Ο Α. Κλήμης τοποθετώντας τον Συνεργατισμό οριοθετεί ανάμεσα στα άλλα κοινωνικά συστήματα τον παρακάτω ορισμό : «Συνεργατισμός είναι ένα σύστημα οικονομικοκοινωνικό, ένα σύνολο από πεποιθήσεις, αρχές, κατευθύνσεις και τρόπους ενέργειας στον οικονομικοκοινωνικό τομέα που αν εφαρμοστούν σωστά, τότε θα μπορέσει ο κάθε άνθρωπος και ολόκληρη η ανθρωπότητα να ζήσει πολύ καλύτερα»¹.

Ως μονάδα πραγμάτωσής του ο Συνεργατισμός έχει βασικά τον συνεταιρισμό (Cooperative) με την γενική έννοια του όρου, ή την συνεταιριστική επιχείρηση.

Η Συνεταιριστική επιχείρηση βέβαια δομείται και λειτουργεί με βάση όχι την κερδοσκοπία αλλά κάποιες Συνεταιριστικές Αρχές, τις οποίες θα αναλύσουμε παρακάτω.

¹ ΚΛΗΜΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ - ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΤΟΜΟΣ Δ' (Περίοδος 1940 - 1960 - ΣΕΚ ΑΠ (Εκδοτικός οίκος) - ΑΘΗΝΑ 1996.

2. ΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ.

Στο επίκεντρο της ουσίας του Συν/σμού βρίσκεται αναμφισβήτητα η «διττή φύση» του, για την οποία μίλησαν πρώτοι οι Γερμανοί πρωτεργάτες Ραϊφαϊζεν και Σούλτσε. Συγκεκριμένα ο πρώτος μιλούσε για «διπλή αποστολή» και εννοούσε από την μια την οικονομική και από την άλλη την ηθική κοινωνική προαγωγή των μελών στα πλαίσια ενός συν/σμού.

Ο Δεύτερος μιλούσε πιο γενικά για κάποιο «συν/κό αξίωμα» το οποίο στήριζε σε δύο σκέλη, στο οικονομικό και στο κοινωνικό. Πιο συγκεκριμένα έλεγε μεταξύ άλλων και τα παρακάτω σχετικά με την διπλή φύση των συν/σμών :

«Στους συν/σμούς πέρα από την οικονομική άνοδο των μελών, η οποία προέρχεται από την συνένωση των κεφαλαίων - μερίδων, ακολουθεί και η πνευματική άνοδος η οποία προέρχεται από την «συνένωση» και την συνεργασία των «πνευματικών κεφαλαίων»² και αναφερόμενος γενικότερα στην έννοια του Συνεργατισμού προσθέτει και την ακόλουθη κοινωνική διάσταση : «Εκείνο που προβάλλει σαν μια ξεχωριστή αποβολή του συν/σμού ανάμεσα στα άλλα πλεονεκτήματά του, είναι η προώθηση της «Ιδέας του Κοινού», η οποία, μέσα από τον συν/σμό, μεταπηδά, αγκαλιάζει και συμβαδίζει τελικά όλες τις σχέσεις των συντρόφων (μελών)³».

² ΣΤΑΥΡΟΣ Α. ΜΑΡΙΑΔΗΣ - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ (Τρίτη Εναλλακτική λύση) - Β' ΕΚΔΟΣΗ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - σελ. 270.

³ ΣΤΑΥΡΟΣ Α. ΜΑΡΙΑΔΗΣ - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ (Τρίτη Εναλλακτική λύση) - Β' ΕΚΔΟΣΗ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - σελ. 280.

Θέλοντας να αναλύσουμε περαιτέρω την διπλή αυτή φύση του Συν/σμού μπορούμε να αναφερθούμε στον ορισμό που έχει διατυπωθεί - αμέσως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο - από τον μεγάλο Γερμανό δάσκαλο - συνεταιριστή Draheim. Ο ορισμός αυτός δεν αλλοιώνει τίποτε από την αρχική έννοια απλά «προσγειώνει» τους συνεταιρισμούς ομαλά στην μεταπολεμική περίοδο. Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό : «Συνεταιρισμοί είναι Επιχειρήσεις, φορείς των οποίων είναι άτομα, τα οποία ενώνονται προαιρετικά στα πλαίσια των διανθρώπινων σχέσεων και σχηματίζουν από την μία μεριά μια Ένωση προσώπων, δηλαδή ομάδα με την κοινωνιολογική έννοια, και ταυτόχρονα (από την άλλη μεριά) συγκροτούν και συντηρούν μια κοινή επιχειρηματική μονάδα (επιχείρηση). Η αποστολή των συν/σμών είναι να αντιμετωπίζουν (ικανοποιούν, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όλες τις ανάγκες· οι οποίες προκύπτουν άμεσα ή έμμεσα από τις ιδιωτικές - ατομικές επιχειρήσεις των μελών»⁴.

Ο Draheim επανερχόμενος μετά από 100 χρόνια (δεκαετία του '50) στο θέμα της διπλής φύσης του συν/σμού, χωρίς να προσθέσει τίποτα το καινούριο, μα το ξαναδίνει με μια επιστημονική διατύπωση : «Συνεταιρισμός είναι πρώτο : Πάντα μια ένωση προσώπων, μια ομάδα στα πλαίσια της κοινωνιολογίας και της κοινωνικής ψυχολογίας. Τα μέλη αυτής της ομάδας είναι άτομα, τα οποία αποτελούν τους φυσικούς φορείς του συν/σμού. Δεύτερο : Μια κοινή επιχείρηση που συγκροτείται από τις ιδιωτικές οικονομίες των μελών. Φορείς της κοινής αυτής επιχείρησης,

⁴ ΣΤΑΥΡΟΣ Λ. ΜΑΡΙΑΔΗΣ - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ (Τρίτη Εναλλακτική λύση) - Β' ΕΚΔΟΣΗ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - σελ. 276.

είναι πάλι τα ίδια άτομα που σχηματίζουν την ομάδα»⁵. Έχουμε επομένως τα ίδια άτομα μέσα στην ίδια ομάδα αλλά με δύο αποστολές (διπλή φύση), την οικονομική και την κοινωνική.

Ο Draheim μελετώντας τον άνθρωπο μέσα στο συν/σμό και μάλιστα σαν μια Ένωση ανθρώπων, σαν μια ομάδα από κοινωνιολογική πλευρά, μας δίνει μεταξύ άλλων και τις παρακάτω αρκετά ενδιαφέρουσες απόψεις και παρατηρήσεις τους : Η συνεταιριστική ομάδα δεν είναι δυνατό να επηρεάσει και να αναμορφώσει συνεταιριστικά - ομαδικά όλα τα μέλη με πλήρη επιτυχία. Δυστυχώς στα πλαίσια ενός συνεταιρισμού, τουλάχιστον μέχρι τώρα το κοινωνικό σκέλος, δηλαδή η καλλιέργεια του ανθρώπου, πέρα από οικονομικές επιδιώξεις (οικονομικό σκέλος), δεν υπήρξε τόσο επιτακτική και συστηματική όσο θα έπρεπε. Μέχρι στιγμής το κοινωνικό σκέλος μόνο θεωρητικά τονίζεται, ενώ στην πράξη υπερτρέφεται μόνο το οικονομικό, γεγονός που αποβαίνει σε βάρος της ισορροπίας του συνεταιριστικού οικοδομήματος.

Για κάθε περίπτωση όμως πρέπει να συμβιβαστούμε με το γεγονός ότι στην πράξη θα υπάρχουν πάντα καλοί συνεταιριστές, λιγότερο καλοί, ακόμα και κακοί συνεταιριστές. Ωστόσο ο τελικός μας στόχος θα πρέπει να παραμένει συνεχώς, η καλλιέργεια και η δημιουργία ενός «σωστού συνεταιριστή».

⁵ ΣΤΑΥΡΟΣ Λ. ΜΑΡΙΑΔΗΣ - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ (Τρίτη Εναλλακτική λύση) - Β' ΕΚΔΟΣΗ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - σελ. 281.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

**ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ
Β' ΠΑΣΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο.

ΕΝΝΟΙΑ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝ/ΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ.

Α. Ορισμός και έννοια του συν/σμού.

Οι θεωρητικοί ισχυρίζονται ότι δεν είναι καθόλου εύκολο, να αποδώσει κανείς συνοπτικά, όσο και αν το προσπαθήσει την έννοια του όρου συνεταιρισμός.

Δε λέγεται με λίγες λέξεις γιατί ο συν/σμός δεν είναι ένα αντικείμενο που μπορούμε να το περιγράψουμε εύκολα, αλλά είναι μια σχέση ανάμεσα στους ανθρώπους, σχέση που τη δημιούργησαν και την εφαρμόζουν οι άνθρωποι σε διάφορες χώρες, μέσα σε διάφορες συνθήκες ανάλογα με τις ανάγκες τους, για να αντιμετωπίσουν διάφορες δυσκολίες τους στη ζωή, να οργανωθούν και να ζήσουν καλύτερα.

Ο Δ. Καλιτσουνάκης οριοθετεί το συν/σμό ως εξής : «Συν/σμός είναι ελεύθερα και ισότιμος τοπική προσωπική ένωση ασθενών οικονομικά ατόμων, προς αυτοβοήθειαν δι'από κοινού διεξαγωγής επιχειρήσεως' εξ αυτής ωφελούνται αναλόγως της μετ'αυτής συναλλαγής των»⁶.

Ο Θ. Τζωρτζάκης δίνει τον ακόλουθο ορισμό : «Συν/σμός είναι όργανο αυτοβοήθειας ασθενών οικονομικώς προσώπων, δημιουργούμενος δια της ενώσεως των μικρών κατά μέρος δυνάμεων εις μίαν μεγάλην

⁶ ΣΤΑΥΡΟΣ Λ. ΜΑΡΙΑΔΗΣ - Συνεταιρισμός. ΙΣΤΟΡΙΑ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ (Τρίτη εναλλακτική λύση) - Β' ΕΚΔΟΣΗ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - σελ. 270.

ομοειδή δύναμιν, τιθεμένην εις την διάθεσιν έκαστον δια την καλύτερα άσκησιν της επαγγελματικής και οικιακής αυτού οικονομίας»⁷.

Τέλος το 1914 διατυπώθηκε στον πρώτο ελληνικό συνεταιριστικό νόμο (602) ο παρακάτω καθαρά νομικός ορισμός «Συνετ/σμός κατά την έννοια του παρόντος νόμου είναι η εταιρία η οποία έχει κεφάλαιον μεταβλητόν, αποτελείται εκ συνεταίρων, ο αριθμός είναι επίσης μεταβλητός και αποσκοπεί την δια της συνεργασίας των συνεταίρων προαγωγής της ιδιωτικής οικονομίας εκάστου αυτών»⁸.

Οι ειδικοί φρονούν, ότι ένας νομικός ορισμός δεν είναι δυνατόν να εξαντλήσει την οικονομική έννοια του συνεταιρισμού. Εξάλλου δεν διακρίνει ούτε και την κοινωνική σημασία του συνεταιρισμού ως μέσο βελτίωσης της θέσης των ασθενών γενικά. Αυτό προκύπτει και από την νομική διατύπωση του ορισμού στο γερμανικό συνεταιριστικό νόμο του 1889. Σύμφωνα λοιπόν με τον Νόμο εκείνο, ο οποίος αποτέλεσε την βάση και για το δικός μας Νόμο, ο ορισμός του συνεταιρισμού διατυπώνεται ως εξής : «Συνεταιρισμός είναι εταιρία με ανοιχτό αριθμό μελών ο οποίος αποσκοπεί στην προαγωγή του επαγγέλματος ή της οικονομίας των μελών, μέσα από κοινή επιχείρηση».

Από τον παραπάνω ορισμό προκύπτει αρχικά ότι τα κύρια χαρακτηριστικά ενός συν/σμού θα μπορούσαν να είναι μάλλον τα ακόλουθα:

⁷ ΣΤΑΥΡΟΣ Α. ΜΑΡΙΑΔΗΣ - Συνεταιρισμός. ΙΣΤΟΡΙΑ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ (Τρίτη εναλλακτική λύση) Β' ΕΚΔΟΣΗ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - σελ. 270).

⁸ ΣΤΑΥΡΟΣ Α. ΜΑΡΙΑΔΗΣ - Συνεταιρισμός. ΙΣΤΟΡΙΑ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ (Τρίτη εναλλακτική λύση) - Β' ΕΚΔΟΣΗ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - σελ. 270).

- α) Ο ανοικτός αριθμός των μελών (ανοικτή θύρα).
- β) Η προαγωγή του επαγγέλματος ή της οικονομίας των μελών του.
- γ) Η κοινή επιχείρηση.

Με τον παραπάνω όμως στενό περιορισμό της έννοιας του Συνετ/σμού δεν συμφωνεί κανένας θεωρητικός σε οποιαδήποτε χώρα.

Ο καθηγητής Γρουνφέλτ κατά τις αρχές αυτού του αιώνα φρονούσε, ότι δεν είναι δυνατόν να εκφράσει κανείς μέσα σε έναν αριθμό ένα ολόκληρο σύστημα (κοινωνικό). Για το λόγο αυτό συνιστούμε στους ειδικούς να καταβάλλουν προσπάθεια για τη διατύπωση ενός όσο το δυνατόν, μακροσκελή και ολοκληρωμένου ορισμού μέσα από τον οποίο θα αποδίδεται πιο κατανοητά η έννοια του συνεταιρισμού και του συνεταιριστικού συστήματος γενικότερα.

B. Είδη Συνεταιρισμών.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα, σύμφωνα με την επίσημη νομοθεσία, διακρίνονται σε δύο γενικές κατηγορίες : στους ελεύθερους και στους αναγκαστικούς συν/σμούς.

Οι ελεύθεροι συν/σμοί δημιουργούνται από τους αγρότες με την ελεύθερη συγκατάθεση και συμμετοχή τους σ'αυτούς, ενώ οι αναγκαστικοί συν/σμοί δημιουργούνται με την υποχρεωτική συμμετοχή όλων ή ορισμένου αριθμού των μελών τους.

Την ίδρυση των ελεύθερων αγροτικών συν/σμών προβλέπει ο Νόμος 602/1914 «Περί Συν/σμών». Αργότερα προστέθηκε και στο Σύνταγμα του 1952 το ειδικό άρθρο 109, σύμφωνα με το οποίο «Οι συν/σμοί, γεωργικοί και αστικοί, τελούν υπό την προστασία του νόμου του κράτους, μεριμνώντας συστηματικά υπέρ της ανάπτυξής τους».

Τα είδη των αγροτικών συν/σμών που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι τα εξής :

α) Οι πιστωτικοί συν/σμοί, οι οποίοι βασικά δημιουργούνται για την ικανοποίηση των πιστωτικών αναγκών των αγροτών, κυρίως με δάνεια που λαμβάνουν από την Αγροτική Τράπεζα. Επίσης δέχονται καταθέσεις των μελών τους, τις οποίες δανείζουν σε άλλα μέλη τους ή ενεργούν άλλες εργασίες. Οι πιστωτικοί συν/σμοί, εκτός από το βασικό τους αυτό έργο, εκτελούν συνήθως και άλλες εργασίες, όπως προμηθευτικές, από κοινού συγκεντρώσεις και διαθέσεις των προϊόντων των μελών τους, εκμετάλλευσης γεωργικών μηχανημάτων, παραγωγικές κ.λ.π.

β) Οι παραγωγικοί συν/σμοί, οι οποίοι ασχολούνται με την επεξεργασία των αγροτικών προϊόντων και τη μεταποίησή τους σε άλλα έτοιμα και με άλλες παραγωγικές εργασίες, όπως για την από κοινού καλλιέργεια της γης κ.λ.π. Οι παραγωγικοί συν/σμοί, ανάλογα με το κύριο προϊόν παραγωγής των μελών τους ή την κύρια εργασία που εκτελούν, διακρίνονται σε : ελαιοπαραγωγικούς, γαλακτοκομικούς, οινοποιητικούς, μελισσοκομικούς, πτηνοτροφικούς, εκμετάλλευσης δασών, εκμετάλλευσης

γεωργικών μηχανημάτων και εγκαταστάσεων, από κοινού καλλιέργειας κτημάτων κ.λπ.

γ) Οι προμηθευτικοί συν/σμοί, οι οποίοι προμηθεύουν στα μέλη τους είδη γεωργικής χρήσης (θειάφι, χημικά λιπάσματα, θειϊκό χαλκό, γεωργικά εργαλεία κ.λ.π.) και είδη οικιακής χρήσης (λάδι, σαπούνι, αλάτι, ρύζι, ζάχαρη, αλεύρι, πετρέλαιο κ.λ.π.) είναι δηλαδή οι καταναλωτικοί συν/σμοί στην ύπαιθρο.

δ) Οι συν/σμοί πώλησης αγροτικών προϊόντων, οι οποίοι συγκεντρώνουν και πωλούν για λογαριασμό των μελών τους τα προϊόντα τους. Και οι συνεταιρισμοί αυτοί διακρίνονται (ανάλογα με το κύριο προϊόν παραγωγής των μελών τους) σε σταφίδας, πώλησης καπνού, σύκων, φρούτων, ντομάτας, βαμβακιού, εσπεριδοειδών, ελαιοκάρπου κ.λ.π.).

ε) Οι διάφοροι συν/σμοί. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται όλοι οι άλλοι συν/σμοί, οι οποίοι δεν μπόρεσαν να καταταγούν σε μια από τις προηγούμενες 4 κατηγορίες. Οι συνεταιρισμοί αυτοί είναι οι : εγγειοβελτιωτικοί, οι υγειονομικοί, οι αλληλοασφαλιστικοί, οι ενοικίασης και αγοράς χωραφιών και λειβαδιών, οι χειροτεχνικοί, υπηρεσιών κ.λ.π.

Εκτός από τα παραπάνω είδη ελεύθερων αγροτικών συν/σμών, υπάρχουν οι αλλιευτικοί και οι σχολικοί συν/σμοί, οι οποίοι δεν υπάγονται στις παραπάνω κατηγορίες και αποτελούν ξεχωριστές κατηγορίες. Οι μεν πρώτοι γιατί υπάγονται στο υπουργείο Εργασίας, οι δε δεύτεροι λόγω της ιδιομορφίας τους και γιατί η ίδρυση σχολικών συν/σμών προβλέπεται σε όλα τα σχολεία και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας. Φυσικά σήμερα οι

σχολικοί συν/σμοί στην πραγματικότητα είναι αγροτικοί συν/σμοί, γιατί στην τεράστια πλειοψηφία τους λειτουργούν στα σχολεία των χωριών.

Γ. Οι διεθνείς αρχές των σύγχρονων Συν/σμών.

1. Αρχή της αυτοβοήθειας.
2. Αρχή του Δημοκρατικού ελέγχου.
3. Αρχή της ανοικτής θύρας.
4. Περιορισμένος τοκισμός των Μερίδων.
5. Επιστροφές Πλεονασμάτων.
6. Αγορά «Τοις Μετρητοίς».
7. Προϊόντα Υψηλής Ποιότητας.
8. Αρχή της Παιδείας.
9. Ουδετερότητα.

Εάν θέλαμε να αναλύσουμε περαιτέρω κάθε μια από αυτές τις Διεθνείς αρχές μπορούμε να αναφέρουμε τα παρακάτω, έτσι όπως τις αναλύουν οι ιστορικοί από τα πρώτα καταστατικά και άλλα ντοκουμέντα :

1) Αρχή της Αυτοβοήθειας : Θα μπορούσαμε να πούμε ότι από την Αρχή αυτή ξεκινάει ο συνεταιρισμός. Τα μέλη του προκειμένου να βοηθήσουν τον ευτό τους (Αυτοβοήθεια), για να ξεπεράσουν τα όποια οικονομικά και κοινωνικά τους προβλήματα, συνεισφέρουν όλα το ίδιο ποσό (μερίδα).

- 2) Αρχή του Δημοκρατικού ελέγχου : Πρόκειται για τη δημοκρατική διοίκηση του συνεταιρισμού από τα μέλη του, στα πλαίσια των ίσων δικαιωμάτων και των ίσων ευθυνών - υποχρεώσεων.
- 3) Αρχή της ανοικτής θύρας : Η είσοδος στο συνεταιρισμό ήταν ελεύθερη, πέρα από τα ιδρυτικά μέλη και τους άλλους πολίτες, εφόσον αυτοί κατείχαν τις προβλεπόμενες από το καταστατικό προϋποθέσεις.
- 4) Περιορισμένος τοκισμός των μερίδων : Σε καμμία περίπτωση δεν προβλεπόταν πλήρης τοκισμός των μερίδων των μελών και τούτο, διότι έπρεπε να υπάρχει σαφής διάκριση του συνεταιρισμού από όλες τις άλλες κερδοσκοπικές επιχειρήσεις.
- 5) Επιστροφές πλεονασμάτων : Τα οποιαδήποτε πλεονάσματα επιστρέφονταν στα μέλη, ανάλογα με το ύψος των δοσοληψιών, που είχε το κάθε μέλος με το συνεταιρισμό.
- 6) Αγορά τοις μετρητοίς : Αυτή ήταν μια επαναστατική αρχή, όπως παρατηρούν οι ιστορικοί και θεσμοθετήθηκε προκειμένου να προστατευθεί ο Συνεταιρισμός.
- 7) Προϊόντα υψηλής ποιότητας : Ο συνεταιρισμός όφειλε να προμηθεύει στα μέλη του μόνο προϊόντα ποιότητας και σε πλήρες βάρος. Ο έλεγχος γινόταν από τους ίδιους.
- 8) Αρχή της Παιδείας : Η καθιέρωση της επιμόρφωσης όλων πάνω στα συνεταιριστικά θέματα, αλλά και γενικότερα, είχε καθιερωθεί με την ίδρυση της πρώτης βιβλιοθήκης και την επιχορήγηση του σκοπού αυτού από τα καθαρά πλεονάσματα του συνεταιρισμού.

9) Ουδετερότητα : Κανένας δεν εμποδιζόταν να γίνει μέλος του συνεταιρισμού, εξαιτίας των πολιτικών ή θρησκευτικών του πεποιθήσεων. Ο συνεταιρισμός ήταν πάνω από αυτά. Αλλά ούτε και οι κομματικοί φορείς ή οι θρησκευτικές αιρέσεις, ενώσεις ή άλλοι συναφείς σύλλογοι είχαν το δικαίωμα να ασκήσουν την επιρροή τους πάνω στο συνεταιρισμό με προσηλυτισμό ή άλλου είδους προπαγάνδα.

Δ. Ελληνική Συν/κή Νομοθεσία.

Μέχρι το 1915 δεν υπήρχε στη χώρα μας ειδικό νομοθετικό καθεστώς για τους συν/σμούς και οι σκοποί επιδιώκονταν με βάση τις εκδοτικού χαρακτήρα διατάξεις των νόμων που αφορούσαν τις εταιρείες.

Ο πρώτος νόμος του Ελληνικού κράτους που αφορούσε τους συν/σμούς ήταν ο 602/1915 «Περί συνεταιρισμών», ο οποίος ήταν έργο του Αν. Μιχαλακόπουλου, υπουργού Εθνικής Οικονομίας της εποχής εκείνης και ο οποίος ήταν ο μακροβιότερος Νόμος για τους συν/σμούς στην Ελλάδα τον 20ο αιώνα.

Με το Ν. 921/1979 «Περί γεωργικών συν/σμών» ο νομοθέτης διέσπασε το δίκαιο των συν/σμών σε δίκαιο γεωργικών και αστικών συν/σμών. Ο νόμος αυτός στη συνέχεια καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από το Νόμο 1541/18 - 04 - 1985 για τις «Αγροτικές συν/κές οργανώσεις».

Ο Ν. 602/1915 έπαψε να ισχύει για τους οικοδομικούς συν/σμούς το 1984, έτος κατά το οποίο δημιουργήθηκε με το Π.Δ. 17/1984 ειδικό νομοθετικό πλαίσιο για τους συν/σμούς αυτούς. Το προεδρικό αυτό διάταγμα καταργήθηκε μέσα σε 3 χρόνια και αντικαταστάθηκε από το Π.Δ. 93/1987 «Αναμόρφωση και ενοποίηση της νομοθεσίας για τους οικοδομικούς συν/σμούς», το οποίο αποτελεί μέχρι σήμερα και το ισχύον δίκαιο για τους συν/σμούς αυτούς.

Για τους λοιπούς αστικούς συν/σμούς ο Ν. 602/1915 ίσχυσε μέχρι το 1986, οπότε αντικαταστάθηκε από τον Νόμο 1667/6-2-1986 «Αστικοί Συν/σμοί». Ο νόμος αυτός ισχύει μέχρι σήμερα. Σε εκτέλεση δικών του επιταγών έχουν εκδοθεί και ισχύουν τα Π.Δ. 422/1987 «Μητρώο Αστικών Συν/σμών» και 64/1989 «Παράταση προθεσμίας προσαρμογής των καταστατικών».

Στο μεταξύ ο Ν. 1541/1985 για τους Αγροτικούς Συν/σμούς έχει αντικατασταθεί από το Ν. 2169/10-9-1993 «Αγροτικές Συν/κές Οργ/σεις» ο οποίος τροποποιήθηκε σε ορισμένες διατάξεις του με τον Ν. 2181/1994. Οι ρυθμίσεις αυτές αποτελούν το ισχύον σήμερα δίκαιο των αγροτικών συν/σμών.

Στους συν/σμούς αναφέρονται και οι διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 5 και 6 του ισχύοντος συντάγματος 1975/86 με τις οποίες αναγνωρίζονται η Κοινωνική και η Οικονομική τους σημασία.

Τέλος, για εξειδικευμένες κατηγορίες συν/σμών (αλληλασφαλιστικοί, φαρμακευτικοί, δασοκτημόνων, κροκοπαραγωγών κ.τ.λ.) ισχύει ειδικό

νομοθετικό καθεστώς, διαφορετικό σε γενικές γραμμές κατά περίπτωση, το οποίο δικαιολογείται από τη φύση και το χαρακτήρα των συν/σμών αυτών.

Προβλήματα της Ελληνικής Συν/κής Νομοθεσίας.

Επιχειρώντας μια σύντομη ανασκόπηση της Ελληνικής νομοθεσίας για τους συν/σμούς μπορούμε να πούμε ότι διαπιστώσαμε να την απασχολούν τα παρακάτω προβλήματα :

Το πρώτο πρόβλημα που τίθεται είναι εάν το δίκαιο των Συν/σμών θα έπρεπε ως κλάδος του ιδιωτικού δικαίου να είναι το ίδιο για όλες τις μορφές των Συνεταιρισμών ή όχι. Στην πράξη όπως είδαμε και παραπάνω το δίκαιο αυτό δεν είναι ενιαίο για όλους τους Συν/σμούς. Την αντίθετη άποψη όμως για το θέμα αυτό υποστηρίζει η επιστήμη.

Το δεύτερο πρόβλημα αφορά την άσκηση κρατικής εποπτείας στους Συν/σμούς, η οποία θεσπίζεται από το Ελληνικό δίκαιο. Η εποπτεία αυτή πιστεύεται πως θα πρέπει να είναι τυπική και όχι ουσιαστική γιατί διαφορετικά έρχεται σε αντίθεση με κάθε αρχή συν/κής ελευθερίας.

Το τρίτο πρόβλημα έχει σχέση με την δημοσιότητα που πρέπει να υπάρχει για τα τεκταινόμενα στους Συν/σμούς. Στην Ελληνική συν/κή νομοθεσία η δημοσιότητα αυτή παρότι είναι πολλαπλή - απαιτείται έγκριση του καταστατικού και των τροποποιήσεών του από το Ειρηνοδικείο και ενημέρωση της εποπτεύουσας αρχής - ωστόσο δεν είναι και συστηματική, έτσι δεν προβλέπεται και η τακτική δημοσίευση στατιστικών στοιχείων για τις οικονομικές π.χ. δραστηριότητες των Συν/σμών.

Το τέταρτο πρόβλημα έχει να κάνει με την παροχή στους Συν/σμούς κάποιων διοικητικών και φορολογικών προνομίων (κυρίως στους

αγροτικούς συν/σμούς). Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται άνιση μεταχείριση των Συνεταιρισμών και τρίτων, η οποία πιθανότητα είναι αντίθετη με την αρχή της ισότητας των ελλήνων πολιτών που καθιερώνει το Σύνταγμα.

Το πέμπτο και τελευταίο πρόβλημα αφορά τη χρησιμοποίηση των Συν/σμών από το Κράτος για την άσκηση της δικής του πολιτικής. Η πρακτική αυτή είναι αντίθετη με τη συνεταιριστική ελευθερία, δεδομένου ότι με αυτήν επιδιώκεται η «άλωση» από τον βραδυκίνητο δημόσιο τομέα ενός κατεξοχήν δυναμικού ιδιωτικού χώρου με ευρύτατες προοπτικές που γίνονται ακόμα μεγαλύτερες εφόσον αποφεύγουν τον κρατικό εναγκαλισμό.

Συνταγματικές διατάξεις.

Στο συνταγματικό καθεστώς των Συν/σμών αναφέρεται το άρθρο 12 του Συντάγματος 1975/86 και ειδικότερα οι παράγραφοι 5 και 6 του άρθρου αυτού.

Η συνταγματική αυτή αναφορά δικαιολογείται απόλυτα από τον σημαντικό κοινωνικό και οικονομικό ρόλο που διαδραματίζουν οι Συν/σμοί στη σημερινή Ελληνική πραγματικότητα.

Ειδικότερα με την παράγραφο 5 καθιερώνονται :

α) η αυτοδιοίκηση των αγροτικών («γεωργικών») και των κάθε είδους αστικών Συν/σμών, σύμφωνα με όσα ορίζουν ο νόμος και το καταστατικό τους.

β) η προστασία και η εποπτεία τους από το Κράτος, το οποίο παράλληλα είναι υποχρεωμένο να φροντίζει και για την εν γένει ανάπτυξή τους.

Με την παράγραφο 6 του ά. 12 επιτρέπεται η με νόμο σύσταση αναγκαστικών Συν/σμών, οι οποίοι αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημοσίου ενδιαφέροντος ή κοινής εκμετάλλευσης γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής με την προϋπόθεση ότι εξασφαλίζεται η ίση μεταχείριση όσων συμμετέχουν σ'αυτούς.

Ολοκληρώνοντας σημειώνουμε πως η ίδρυση του Συνεταιρισμού αποτελεί άσκηση του συνταγματικού δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας των ατόμων και όχι άσκηση του δικαιώματος του «συνεταιρίζεσθαι» που καθιερώνεται στις τέσσερις πρώτες παραγράφους του ά. 12 του ισχύοντος Ελληνικού Συντάγματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

A. Παγκόσμιο Συν/κό Κίνημα.

Το σύγχρονο Συν/κό Κίνημα ξεκίνησε από την Αγγλία. Αιτία υπήρξε η βιομηχανική επανάσταση κατά τα μέσα του 18ου αιώνα. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα την εξαθλίωση των συνθηκών διαβίωσης των εργατών. Η αθλιότητα αυτή έδωσε αφορμή σε κάποιους ιδεολόγους και ανθρωπιστές να συλλάβουν νέες θεωρίες και τρόπους οργάνωσης των εργατών για τη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής τους κατάστασης. Οι πειραματισμοί αυτοί διήρκεσαν πολλές δεκαετίες ώσπου το 1844 ιδρύθηκε ο περίφημος συν/σμός στη μικρή πόλη Rochdale (Ροχδάλη).

Οι προεργασίες για την ίδρυση του συν/σμού είχαν αρχίσει το 1843. Ο βασικός λόγος που οδήγησε τους εργάτες στην ίδρυση του συν/σμού ήταν τα χαμηλά ημερομίσθια πείνας, τα οποία δεν αρκούσαν για την κάλυψη των αναγκών της ζωής τους. Η πρωτοβουλία για την ίδρυση του συν/σμού ξεκίνησε από 28 εργάτες κλωστοϋφαντουργίας. Η πρώτη βασική αρχή του συν/σμού άκουγε στο όνομα «αυτοβοήθεια» που σήμαινε ότι με τον οβολό του κάθε μέλους θα σχηματιζόταν το πρώτο κεφάλαιο. Η ημέρα της ίδρυσης, η οποία έμεινε σαν ένα φωτεινό ορόσημο στην ιστορία του σύγχρονου παγκόσμιου συν/κού κινήματος, είναι η 24η Οκτωβρίου του 1844.

Στόχος και σκοπός του συν/σμού αυτού είναι να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις εκείνες, οι οποίες θα συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική βελτίωση των μελών του. Για το σκοπό αυτό θα συγκεντρωθεί ένα ικανοποιητικό ποσό χρημάτων, το οποίο θα αποτελείται από μερίδες της μιας λίρας η κάθε μία.

Έξι ήταν οι παραπέρα βασικοί στόχοι των Πιονιέρων (έτσι ονομάστηκαν οι ιδρυτές - μέλη της Ροχδάλης), οι οποίοι με αυτή τους την κίνηση, διακήρυτταν, έμμεσα ή άμεσα, την ανατροπή του ισχύοντος τότε στυγνού καπιταλιστικού καθεστώτος :

Πρώτο : Η ίδρυση ενός συνεταιριστικού καταστήματος με είδη διατροφής και άλλα είδη για την κάλυψη ατομικών ή οικιακών αναγκών των εργατών - μελών του συνεταιρισμού.

Δεύτερο : Η ανέγερση ή αγορά κατοικιών για την βελτίωση των συνθηκών κατοικίας των μελών.

Τρίτο : Η παραγωγή διαφόρων ειδών μέσα από ιδιόκτητες εγκαταστάσεις (εργοστάσια), προκειμένου να δημιουργηθούν ταυτόχρονα και θέσεις εργασίας για τα άνεργα ή τα υποαπασχολούμενα μέλη του συν/σμού.

Τέταρτο : Η αγορά ή ενοικίαση εκτάσεων για την παραγωγή γεωργικών προϊόντων και την ταυτόχρονη απασχόληση εκείνων, που δεν ήταν σε θέση να κάνουν άλλη εργασία.

Πέμπτο : Η δημιουργία, ενός ολοκληρωμένου οικισμού, για την εγκατάσταση και συγκατοίκηση όλων των μελών καθώς και την

εξασφάλιση όλης της απαραίτητης υποδομής για την από κοινού οργάνωση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των μελών του συνεταιρισμού.

Έκτο : Τέλος, η δημιουργία ενός πανδοχείου, στο οποίο θα προσφέρονταν μόνο μη αλκοολούχα ποτά. Και τούτο, διότι ένα από τα συνθήματα των Πιονιέρων ήταν ότι «το πνεύμα του συνεταιρισμού δεν συμβιβάζεται με το πνεύμα του Αλκοόλ»

Όλοι οι παραπάνω στόχοι απόρρεαν από το πνεύμα του Όουεν, ο οποίος, όπως θα δούμε παρακάτω, ήταν υπέρ της δημιουργίας παραγωγικών συν/σμών, με την από κοινού οργάνωση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής σ' όλα τα στάδια και επίπεδα.

Η εφαρμογή του προγράμματος των Πιονιέρων άρχισε με την υλοποίηση του 1ου στόχου, δηλαδή με την δημιουργία του καταστήματος. Με τις 28 λίρες που συγκεντρώθηκαν από τα 28 ιδρυτικά μέλη (ένα μέλος, μια μερίδα, μια λίρα), νοικιάστηκε το ισόγειο μιας αποθήκης, το οποίο διαμορφώθηκε σε κατάστημα με αυτοκατασκευασμένα ράφια και άλλη προσωπική εργασία των μελών.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι στην αρχή κανείς δεν πήρε στα σοβαρά τους τολμηρούς Πιονιέρους στην μικρή πόλη της Ροχδάλης και προπαντός οι έμποροι, οι οποίοι διασκέδαζαν χλευαστικά τις πράξεις των Πιονιέρων με διάφορες κοροϊδίες και άλλες ειρωνικές αντιδράσεις. Παρ' όλα αυτά στις 21 - 12 - 1844 γίνονταν τα εγκαίνια του καταστήματος. Οι αντιδραστής δεν κατάφεραν να περάσουν τίποτε απ' όσα επιδίωκαν. Οι πιονιέροι, έχοντας πλήρη γνώση των αδυναμιών τους, προσπάθησαν να τις αντιμετωπίσουν

γεμάτοι πίστη, ψυχή και ασταμάτητη ορμή. Έξι χρόνια αργότερα (1850) ο συνεταιρισμός μετρούσε 600 μέλη και το κεφάλαιό του έφτασε τις 2.299 λίρες. Το 1850 ιδρύθηκε η πρώτη βιβλιοθήκη του συν/σμού η οποία διέθετε 700 τόμους. Το 1851 ο συν/σμός δημιούργησε ένα υποδηματοποιείο και ένα μηχανουργείο. Το 1856 ανεγέρθηκε και ένας συν/κός ανεμόμυλος. Με την συμπλήρωση των 20 χρόνων λειτουργίας του συν/σμού η ανοδική τάση ήταν καταφανέστατη.

Πριν την δημιουργία του συν/σμού της Ροχδάλης κάποιοι ιδεολόγοι - ανθρωπιστές προσπάθησαν να συλλάβουν νέες θεωρίες και τρόπους οργάνωσης των εργατών. Οι σπουδαιότεροι από αυτούς είναι, κατά χώρα, οι εξής :

1) Αγγλία.

Ο Owen χαρακτηρίζεται ως κορυφαία προσωπικότητα του περασμένου αιώνα, σε σχέση με τη σύγχρονη Σοσιαλιστική και συνεταιριστική ιδέα και κίνηση. Η κύρια ιδέα του Owen είναι ότι ο άνθρωπος από τη φύση του δεν είναι ούτε καλός ούτε κακός. Ο άνθρωπος είναι δημιούργημα του περιβάλλοντός του.

Δημιούργησε 2 προγράμματα (συν/κά χωριά - Νέα αρμονία) βασισμένα στη συν/κή ιδέα, τα οποία όμως ήταν εκατό χρόνια μπροστά από την εποχή του. Φυσικά δεν έγιναν αποδεκτά. Παρ'όλα αυτά η εργατιά βαδίζοντας μέχρι σήμερα πάνω στ'αχνάρια του Owen κατόρθωσε να μειώσει τις ώρες εργασίας σε χαμηλά επίπεδα.

Ο W. King εκτός από τη δημιουργία 2 συν/σμών - το 1827 και το 1828 - με δική του πρωτοβουλία εκδίδει το περιοδικό co - operator, το οποίο διαφήμιζε αποκλειστικά τους συν/σμούς.

2) Ελβετία.

Η συν/κή ιδέα και κίνηση εμφανίζεται και στην Ελβετία με τον Johann - Heinirich Pestalozzi. Ο Pestalozzi δημιούργησε σχολεία. Ο

παιδαγωγικός στόχος του ήταν να κεντρίσει το ενδιαφέρον των παιδιών για μάθηση μέσα από τη χειρωνακτική εργασία. Για τους συν/στές θεωρείται ένας κοινωνικός παιδαγωγός και συνεχιστής με την πλατιά έννοια του όρου. Ο Pestalozzi έβλεπε την αυτοβοήθεια στενότατα δεμένη με την κοινωνική συνένωση των ανθρώπων και θεωρούσε τον ατομικισμό χαρακτηριστικό του καπιταλισμού.

3) Ιταλία.

Επίσης ένα κύμα συν/κής ιδέας δημιουργείται και στην Ιταλία με τον Luigi Luzzatti (1841 - 1927) που επηρεασμένος από το Σούλτσε ίδρυσε το «Ελεύθερο Συν/κό Πανεπιστήμιο».

Ο Λουτσάτι παρά το ότι είχε σταδιοδρομήσει σαν μεγάλος πολιτικός, ήταν και ένας φωτισμένος συνεταιριστής. Τις συν/κές του ιδέες τις εφάρμοσε για πρώτη φορά στην πράξη, ιδρύοντας έναν συν/σμό για τους Γονδολιέρους της Βενετίας. Για τις προοδευτικές του ιδέες διώχθηκε από τους Αυστριακούς και αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την γενέτειρά του για να συνεχίσει το συν/κό του έργο σε άλλες πόλεις της Ιταλίας. Στο Lodi ίδρυσε την πρώτη Λαϊκή Τράπεζα, σύμφωνα με τα πρότυπα του Σούλτσε, η οποία βρήκε πολλούς μιμητές και σύντομα μεταφυτεύτηκε σε όλη την Ιταλική επικράτεια.

Ο Λουτσάτι εκτός από τις Λαϊκές Τράπεζες προώθησε και όλα τα άλλα είδη Συν/σμών, επειδή ήταν ακλόνητα πεπεισμένος ότι η λύση του όλου κοινωνικού προβλήματος θα δοθεί μόνο μέσα από τους συν/σμούς.

4) Γαλλία.

Σε αντίθεση με την Αγγλία, που όπως είδαμε οι πρόδρομοι του σύγχρονου συνεργατισμού προώθησαν εκεί τον καταναλωτικό συν/σμό, στην Γαλλία οι συνάδελφοί τους έδωσαν μεγαλύτερο βάρος στο συν/σμό παραγωγής.

Οι βασικότεροι εκπρόσωποι του σύγχρονου συνεργατισμού στη Γαλλία είναι ο Fourier, ο Buchez και ο Blanc. Και οι τρεις αυτοί Γάλλοι ανθρωπιστές είχαν επηρεασθεί από τη Γαλλική επανάσταση του 1789.

α) Charles Fourier (1772-1837).

Ο Φουριέ ήταν σύγχρονος του Owen, γεγονός που τους έφερε σε μια παράλληλη πορεία και δράση ως κοινωνικούς μεταρρυθμιστές. Το ουσιαστικό κοινωνικό - μεταρρυθμιστικό έργο του Φουριέ είχε αρχίσει γύρω στο 1797 όταν έγινε συνεργάτης διαφόρων εφημερίδων. Εκεί βρήκε την ευκαιρία να καυτηριάζει καθημερινά όλα τα τρωτά του φιλελεύθερου καθεστώτος. Ο Φουριέ πίστευε ότι μόνον οι συνεταιρισμοί είναι σε θέση να εξισορροπήσουν τις αντιθέσεις μεταξύ των ανθρώπων. Ψάχνοντας να βρει το σωστό τύπο μιας τέτοιας κοινωνικής ομάδας, κατέληξε σε ένα συν/κό μοντέλο. Το μεγαλεπίβολο αυτό κοινωνικό μοντέλο του Φουριέ, δυστυχώς έμεινε μετέωρο, χωρίς ποτέ να εφαρμοστεί στην πράξη. Αιτία υπήρξε η έλλειψη χρημάτων, πάντα κατά τον ίδιο.

β) Luis Blanc (1813 - 1882).

Ο Blanc ανήκει στους συν/στές εκείνους οι οποίοι προωθούσαν τον παραγωγικό συν/σμό. Για την ανάπτυξη και διάδοση του παραγωγικού

συν/σμού ο Blanc υποστήριξε την άμεση βοήθεια από το κράτος. Ο τελικός στόχος του μεταρρυθμιστικού κοινωνικό-οικονομικού προγράμματος του Blanc ήταν η συνεταιριστικοποίηση της οικονομίας, η οποία όμως θα έπρεπε να περάσει από μια μεταβατική κρατικοποίηση, προκειμένου να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά ο καταστροφικός ανταγωνισμός και η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, αφού όλα τα μέσα παραγωγής θα περνούσαν στα χέρια των συν/σμών. Για την πραγματοποίηση των παραπάνω ο Blanc συνιστούσε την εξελικτική και όχι επαναστατική διαδικασία. Με τη συμπαράσταση του Blanc είχαν δημιουργηθεί μέχρι το 1850 πολυάριθμοι παραγωγικοί συν/σμοί και μάλιστα με πολύ θετικά αποτελέσματα.

Τελικά το μοιραίο επήλθε και για το πρόγραμμα του Blanc. Σε κάποιο σημείο είχε σταματήσει η παραπέρα δημιουργία παραγωγικών συν/σμών, ενώ οι υπάρχοντες είχαν κατακλυσθεί από σωρό προβλήματα. Αυτό οφειλόταν στην εκμετάλλευση των αδυνάτων από τους δυνατούς, γεγονός που οδήγησε στην εξαθλίωση των εργατών και γεωργών.

5) Γερμανία.

Μετά την πτώση του συντεχνιακού καθεστώτος, οι συνθήκες, που δημιουργήθηκαν τόσο για τους εργάτες όσο και για τους μικροεπαγγελματίες (βιοτέχνες κ.α.), ήταν κατά τους γερμανούς ιστορικούς απελπιστικές. Όλες αυτές οι δύσκολες οικονομικές καταστάσεις των τότε Γερμανών νεογεωργών έγιναν αιτία για να ευαισθητοποιηθούν οι μεγάλοι

πρωτοπόροι συν/στές και κοινωνικοί μεταρρυθμιστές Schulze, Raiffeisen, Lassale και να δημιουργήσουν τόσο αστικούς όσο και γεωργικούς συν/σμούς, με στόχο να υποστηρίξουν τα δεινοπαθούντα εκείνα κοινωνικά στρώματα.

α) Stermann Schulse (1808 - 1883).

Ο Σούλτσε χαρακτηρίζεται από πολλούς Γερμανούς θεωρητικούς ως ο ιδρυτής και διαμορφωτής των γερμανικών συν/σμών. Ο Σούλτσε, ως μέλος της τότε Γερμανικής βουλής, είναι εκείνος που πρωτοστάτησε για τη θέσπιση του πρώτου συν/κού νόμου και γενικά του συν/κού δικαίου στη γερμανία.

Το 1849 ο Σούλτσε προχώρησε στη συγκρότηση δύο συν/σμών προμήθειας πρώτων υλών για τους επιπλοποιούς και ενός για τους υποδηματοποιούς της περιοχής του. Τα δύο αυτά δημιουργήματα του Σούλτσε χαρακτηρίζονται ως οι δύο πρώτοι σύγχρονοι συν/σμοί στη Γερμανία, ως μια παράλληλη κίνηση προς τον πρωτοπόρο συν/σμό της Ροχδάλης, ο οποίος είχε προηγηθεί κατά πέντε χρόνια. Ο Σούλτσε στράφηκε προς τους πιστωτικούς συν/σμούς, όπου μέσω αυτών στήριξε τους βιοτεχνικούς συν/σμούς, δηλαδή τους συν/σμούς της μεσαίας τάξης

β) Friedrich Raiffeisen (1818 - 1888).

Ο Raiffeisen, σε αντίθεση με το συμπατριώτη του Σούλτσε, θεωρείται ο πρωτεργάτης των γεωργικών συνεταιρισμών στη Γερμανία, αλλά και σε διεθνή κλίμακα. Ο Raiffeisen ξεχώρισε στον αγροτικό χώρο κάποιες υποκατηγορίες συν/σμών ανάλογα, με το γενικό τους αντικείμενο. Αυτές

είναι : i) Οι εμπορευματικοί, ii) Οι συν/σμοί παροχής υπηρεσιών και iii) Οι πιστωτικοί συν/σμοί Raiffeisen.

γ) Ferdinand Lassale (1825 - 1864).

Ο Λασσάλ μας ενδιαφέρει από συν/κής πλευράς, διότι ως γνήσιος κοινωνικός μεταρρυθμιστής διακηρύσσει ως μέσο πραγμάτωσης της Σοσιαλκοινωνικο-οικονομικής του μεταρρύθμισης τον παραγωγικό συν/σμό. Επίσης είναι και ο δημιουργός της Γερμανικής Δημοκρατικής εργατικής κίνησης κατά τον 19ο αιώνα, από την οποία προέκυψε η Σοσιαλδημοκρατική κίνηση και τελικά ιδρύθηκε το σημερινό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα της Γερμανίας.

B. Ελληνικό Συν/κό Κίνημα.

β1) Προστορία - Αμπελάκια.

Το Ελληνικό Συν/κό κίνημα άρχισε να εμφανίζεται με διάφορες μορφές συνεργασίας. Έχουμε παραδείγματα :

α) Εθιμικών μορφών συνεργασίας σε επίπεδο χωριού π.χ. αλλαξοβοϊδισμα, δανεικαριά κ.τ.λ.

β) Ενδο-οικογενειακές μορφές συνεργασιών π.χ.ζάντρουγκα.

Η ζάντρουγκα είναι μια μορφή ευρείας οικογένειας με μεγάλο εργατικό και πολεμικό δυναμικό. Μεταξύ των μελών της ζάντρουγκας υπήρχε συνεργασία, δεν έλειπε όμως και η αντίθεση, η οποία ήταν έντονη μεταξύ της σχέσης του άνδρα και της γυναίκας.

γ) Δια-οικογενειακής μορφής συνεργασιών, που είναι το τσελιγκάτο, το οποίο αποτελούσε μια άλλη μορφή εθιμικής συνεργασίας και λειτουργούσε μέχρι και τη δεκαετία του 1950 στους νομάδες κτηνοτρόφους. Σύμφωνα μ'αυτό το έθιμο μέχρι και 30 οικογένειες σμίγουν τα κοπάδια τους, δημιουργώντας έτσι το τσελιγκάτο, με αρχηγό τον τσέλιγκα, που το διευθύνει.

Αμπελάκια (Ειδικά).

Η Ελλάδα δεν έχει να παρουσιάσει κάποιον Πρόδρομο ή Πρωτεργάτη του Σύγχρονου Συν/σμού. Εξάλλου τότε δεν υπήρχαν και οι οποιεσδήποτε προϋποθέσεις, που θα επέτρεπαν την εξέλιξη και εξωτερίκευση τέτοιων ιδεολόγων, καθότι την εποχή εκείνη του ξεκινήματος των πρωτεργατών του Σύγχρονου Συνεργατισμού στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, η χώρα μας σφάδαζε κάτω από το πέλμα του οθωμανικού κατακτητή. Το πρόβλημα επομένως δεν εντοπιζόταν στο ποια τάξη θα επιβίωνε μέσα σε κάποιο άδικο οικονομικό σύστημα, αλλά αυτό (το πρόβλημα) αγκάλιαζε ολόκληρο τον Ελληνικό λαό, ο οποίος πάλευε από αιώνες, τόσο για την βιολογική του, όσο και για την εθνική του επιβίωση.

Στα πλαίσια του πνεύματος αυτού, λοιπόν οι υπόδουλοι Έλληνες είχαν δημιουργήσει κατά τον 18ο και 19ο αιώνα κάποια συνεργατικά σχήματα με τη συνεργασία ολόκληρων χωριών. Η πιο προχωρημένη μορφή συνεργασίας ήταν ένα πρωτόπορο για την εποχή εκείνη συνεργατικό μοντέλο. Πρόκειται για την «Κοινή Συντροφιά» των Αμπελακίων, η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια κάποια προδρομική μορφή των σύγχρονων συνεταιρισμών. Εννοούμε ότι η κοινή Συντροφιά ως ένα συνεργατικό σχήμα θα πρέπει να είχε επηρεάσει κάποιους από τους πρωτεργάτες συν/στές, σ' όλη την Ευρώπη.

Εδώ είναι αναγκαίο να διευκρινήσουμε το λόγο για τον οποίο χρησιμοποιούμε τον όρο «Κοινή Συντροφιά» και όχι απλά «Συντροφιά».

Τον χρησιμοποιούμε γιατί πρόκειται για περισσότερες μικρές Συντροφίες, οι οποίες είχαν ενωθεί σε μια μεγαλύτερη κοινή Συντροφιά.

Όπως προκύπτει από ιστορικές πηγές, τα Αμπελάκια επί τουρκοκρατίας ανήκαν στην κατηγορία των ορεινών εκείνων χωριών, στα οποία κατοικούσαν μόνο Έλληνες και κανένας Τούρκος. Τα χωριά αυτά ονομάζονταν «Ελευθεροχώρια» και είχαν το προνόμιο της αυτοδιοίκησης. Στα χωριά αυτά αναπτύχθηκε η βιοτεχνία φθάνοντας σε αξιόλογα για την εποχή εκείνη επίπεδα. Τέτοια βιοτεχνικά κέντρα δημιουργήθηκαν στην Ήπειρο, Πελοπόννησο, Θεσσαλία. Σ'ένα τέτοιο βιοτεχνικό κέντρο αναπτύχθηκαν και τα ιστορικά Αμπελάκια, εκεί ψηλά στις παρυφές του Κισσάβου πάνω από την κοιλάδα των Τεμπών.

Είναι γεγονός ότι η Κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων υπήρξε κατά την εποχή εκείνη ένα αυτοδημιούργητο κοινωνικό - οικονομικό μοντέλο, το οποίο ανέβασε οικονομικά και κοινωνικά σε αξιοθαύμαστα επίπεδα όλους τους φορείς που ήταν μέτοχοι της συντροφικής εταιρείας. Αναφορικά με τη νομική μορφή της κοινής Συντροφιάς, τασσόμαστε με εκείνους που υποστηρίζουν ότι δεν ήταν συν/σμός με τη σημερινή έννοια. Και τούτο γιατί αν πράγματι ήταν θα πρέπει να λογίζεται ως ο πρώτος σύγχρονος συν/σμός στον κόσμο, ενώ ο συν/σμός της Ροχδάλης θα ακολουθούσε δεύτερος στη σειρά.

Η Κοινή Συντροφιά, σύμφωνα με όλα τα στοιχεία που υπάρχουν, ήταν προφανώς μια μορφή ετερόρρυθμης εταιρείας, η οποία όμως δεν ήταν καθαρά καπιταλιστική εταιρεία, αλλά είχε μέσα της και κάποια

χαρακτηριστικά συν/κά στοιχεία όπως : α) Κοινωνική αλληλεγγύη, β) Ανοικτή θύρα, γ) Σύνθεση των μελών, δ) Αρχή της αναλογίας.

Η καινοτομία της Κοινής Συντροφιάς βρίσκεται ακριβώς στο σημείο ότι στα κέρδη της Συντροφιάς προβλεπόταν και η συμμετοχή των εργατών.

Καταληκτικά μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι ήταν μια συνεργατική μορφή με μετόχους όλες τις παραγωγικές τάξεις, διαποτισμένη με στοιχεία τόσο καπιταλιστικά όσο και συν/κά.

Πιο ειδικά για την νομική μορφή της Κοινής Συντροφιάς θα αναφερθούμε παρακάτω.

Τα Αμπελάκια σήμερα (γενικά).

Το χωριό Αμπελάκια της Θεσσαλίας, πριν από δύο περίπου αιώνες ήταν γνωστό σε όλη την Ευρώπη λόγω της οικονομικής, κοινωνικής και συνεργατικής του άνθισης μέσα στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα. Σήμερα εξακολουθεί να είναι ένα πολύ όμορφο αλλά και σχετικά μικρό χωριό, χωρίς καμιά ιδιαίτερη οικονομική και κοινωνική κίνηση, όπως τα άλλα ημιορεινά και ορεινά χωριά της χώρας. Οι κάτοικοί του αριθμούν μόλις τους 470 (στοιχεία 1991), σε σχέση με 2.500 που αριθμούσαν το 1940 και 4.000 - 6.000 που ανέρχονταν κατά την εποχή της ακμής τους (1800).

Το χωριό είναι κτισμένο αμφιθεατρικά πάνω στην βόρεια πλαγιά του όρους Όσσα (Κίσσαβος) σε υψόμετρο 500 περίπου μέτρων. Η κοινότητα των Αμπελακίων σήμερα υπάγεται διοικητικά στον Ν. Λαρίσης.

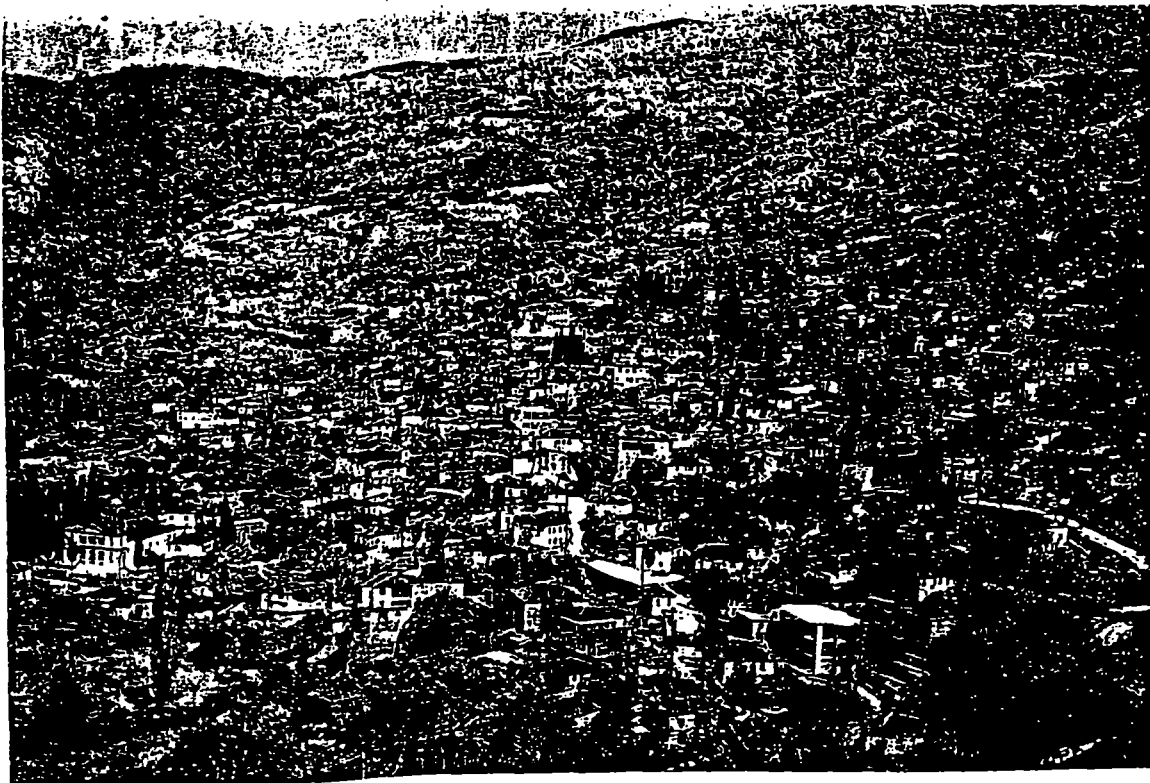
Για την ετυμολογία της λέξης Αμπελάκια υπάρχουν δύο απόψεις. Η πρώτη και η επικρατέστερη είναι ότι η λέξη προέρχεται από τα πολλά μικρά αμπέλια των κατοίκων που υπήρχαν και υπάρχουν αρκετά ακόμη γύρω από το χωριό. Η δεύτερη άποψη για την οποία ο ιστορικός ερευνητής Κορδάτος καταλήγει, ότι είναι «κατασκευάσματα» των Ελλήνων λογίων, στηρίζεται στην «παραφθορά» (παραποίηση) της αρχικής ονομασίας «Αμφιλάκκιο» επειδή το χωριό βρίσκεται σε δυο λάκκους Αμφι - λάκκιο (Κορδάτος, 15 επ.).

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι σημερινοί Αμπελακιώτες διατηρούν ζωντανές γέφυρες μνήμης με το λαμπρό συν/κό τους παρελθόν. Δεν υπάρχει σχεδόν κανείς που να μην γνωρίζει λίγα ή πολλά για την Ιστορική «Συντροφιά των Αμπελακίων», από προφορικές διηγήσεις των γονιών και των παππούδων του. Με υπερηφάνεια θεωρούν την Συντροφιά εκείνη σαν μια ηθική κληρονομιά που τους κληροδότησαν οι πρόγονοί τους.

Με οδηγό την κληρονομιά αυτή, οι γυναίκες των Αμπελακίων ξεκίνησαν πριν από μερικά χρόνια (1987) και ίδρυσαν έναν νέο συν/σμό : Τη φορά αυτή έναν Αγροτουριστικό Συν/σμό. Είναι βέβαιο πως οι ψυχές όλων τους φτερουγίζουν στο παρελθόν και φθάνουν στο βάθος των 200 χρόνων, στην ιστορική Συντροφιά με σιωπηρό στόχο να την μιμηθούν όσο είναι δυνατό.

Με την κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων ασχολήθηκαν πολλοί Έλληνες συγγραφείς με εκδόσεις τόσο στο εσωτερικό όσο και στο Εξωτερικό. Πέρα από αυτούς έχουμε και αρκετούς ξένους, οι οποίοι

έγραψαν ειδικά ή γενικότερα για την κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων. Δυστυχώς, με ελάχιστες μόνο εξαιρέσεις, όλοι σχεδόν οι Έλληνες συγγραφείς βασίστηκαν στα έργα των ξένων συγγραφέων, τα οποία στο μεταξύ είχαν μεταφραστεί στα Ελληνικά. Μερικοί ξένοι συγγραφείς είναι : Οι Γάλλοι Boulanger και Beuajour, ο Γερμανός Bardholdy, ο Σουηδός Bjornstahl καθώς και οι Άγγλοι Leake και Urguhart. Από αυτούς ο πιο σημαντικός είναι ο Μπουλανζέ, διότι είχε σαν πηγή του τον Αμπελακιώτη Δάρβαρη. Μερικοί Έλληνες είναι, ο Φιλάρετος, Βέης, Κουκκίδης, Παπαντωνίου, ο Μιχαλόπουλος, ο Γεωργίου, ο Κορδάτος κ.ά.

Νομική μορφή της Κοινής Συντροφιάς.

Εκείνο όμως που βασανίζει περισσότερο όλους τους ασχολούμενους με την Κ. Σ., είναι αν αυτή ήταν συν/σμός με την σημερινή έννοια του όρου ή αν ήταν μιας οποιασδήποτε μορφής εταιρεία. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι σε κανένα σημείο των καταστατικών ή και των επιστολών δεν αναφέρεται η λέξη συν/σμός. Λόγος γίνεται παντού και πάντα, είτε για «εταιρεία» είτε για «Κοινή Συντροφιά» είτε για «Κομπανία» είτε ακόμα και για «οσπίτιον».

Σύμφωνα με τον Σταύρο Α. Μαριάδη, έτσι όπως τα παρουσιάζει στο βιβλίο του Συν/σμοί Ιστορία - Φιλοσοφία - Αποστολή (β' έκδοση σελ. 172) εξηγεί γιατί δεν μπορεί σε καμμία περίπτωση να χαρακτηριστεί ως συν/σμός τα Αμπελάκια με την σημερινή του έννοια. Αυτό το στηρίζει στα παρακάτω στοιχεία :

Πρώτο : Στον ορισμό των επιστατών (ο επιστάτης της Κ. Σ. μπορεί να παραλληλησθεί σήμερα με τον διευθύνοντα σύμβουλο, τίτλος και θέση η οποία θεσμοθετείται, μόνο σε διάφορα είδη εταιριών, όχι σε ορθόδοξο συν/σμό) της Κοινής Συντροφιάς. Ο ορισμός επιστατών και μάλιστα στο καταστατικό δεν αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα ενός σύγχρονου συν/σμού. Ονομαστικός ορισμός επιστατών, που ήταν μεγαλέμποροι και μέλη της εταιρίας, με πολύ αυξημένες αρμοδιότητες πάνω στην διαχείριση δείχνει, πρώτα, ότι η Κ. Σ. ήταν ουσιαστικά δημιούργημα αυτών των ιδίων.

Δεύτερο, η σιωπηρή αυτή εξασφάλιση του ελέγχου από μερικά μόνο μέλη σε μια κοινή συντροφιά, η οποία προς τα έξω έδινε την εντύπωση της απόλυτης ισότιμης συμμετοχής των μελών, δείχνει ότι πρόκειται για μια εταιρική μορφή, η οποία πρωτοτύπησε την εποχή εκείνη, χωρίς όμως καμιά συνέχεια μετέπειτα.

Δεύτερο : Δεν προκύπτει καμιά ισοτιμία των μελών η οποία είναι βασικό αξίωμα σε ένα συν/σμό. Αντίθετα αν μελετήσει κανείς και μόνο τα καταστατικά της, διαπιστώνει αβίαστα ότι ανάμεσα στα μέλη υπήρχαν, τόσο τυπικές όσο και ουσιαστικές διαφορές. Κραυγαλέο παράδειγμα αποτελεί το γεγονός των επιστατών που αναλύσαμε πιο πάνω.

Τρίτο : Το σήμα της Κ. Σ. που κατοχυρωνόταν στο άρθρο 15 του δευτέρου καταστατικού, προέκυπε από τα αρχικά του ονόματος των αδελφών Σβαρτς, ΑΔΣΦ. Ποιός σύγχρονος συν/σμός χρησιμοποιεί κάποιο σήμα, το οποίο να προέρχεται από τα αρχικά του ονόματος κάποιων αδελφών - μελών του συν/σμού; Φυσικά κανείς. Ο νόμος απαγορεύει στους συν/σμούς να χρησιμοποιούν οποιοδήποτε άλλο όνομα εκτός από εκείνο του συν/σμού τους, που δεν έχει καμιά σχέση με τα ονόματα των μελών τους. Όπως ήταν λοιπόν η Κ. Σ. γνωστή στον Εμπορικό κόσμο με την Επωνυμία «Αδελφοί Σβαρτς και Συντροφιά», δείχνει ότι πρόκειται χωρίς αμφιβολία για κάποια ελεγχόμενη από τους αδελφούς Σβαρτς και άλλους εταιρία.

Τέταρτο : Στην Κ. Σ. η ευθύνη δεν ήταν αλληλέγγυα αλλά πραγματικά ιδιόρρυθμη. Αυτό προκύπτει από το άρθρο 7 του καταστατικού του 1795.

Χαρακτηριστικό σημείο στο παραπάνω άρθρο αποτελεί η φράση «εις εκάστην συντροφίαν υπάρχουν σύντροφοι προστατεύοντες άλλους συντρόφους ενδεείς» (φτωχούς). Κάτι το παρόμοιο στους σημερινούς συν/σμούς δεν είναι δυνατό να εννοηθεί.

Πεμπτό : Ο πλήρης τοκισμός του κεφαλαίου συμμετοχής (μετοχές) στην Κ. Σ. είναι ένα ακόμα δείγμα, που δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως συν/κό. Όπως γνωρίζουμε ούτε η σύγχρονη συν/κή θεωρία, αλλά ούτε και σημερινή πράξη παραδέχονται τον πλήρη τοκισμό του συμμετοχικού κεφαλαίου.

Εκείνο που πρέπει να επισημάνουμε σχετικά με την Κ. Σ. είναι ότι λειτουργούσε κανονικά σαν ένα μοντέλο με πλήρη καθετοποίηση της παραγωγής, πάνω όμως σε εταιρική και όχι συν/κή βάση.

Λόγοι διάλυσης της Κοινής Συντροφιάς.

Πριν κλείσουμε τη συζήτησή μας αυτή θα πρέπει να αναφερθούμε με λίγα λόγια και στους λόγους διάλυσης της Κ. Σ. Όπως είναι γνωστό, η Κ. Σ. μεγαλούργησε δυστυχώς μόνο για 30 περίπου χρόνια. Μετά διαλύθηκε, χωρίς να αναβιώσει μέχρι τα σήμερα κάτι παρόμοιό της.

Οι κυριότεροι λόγοι που αναφέρονται, δυστυχώς όχι από όλους τους μελετητές (ορισμένοι κρύβουν τους πιο ουσιώδεις) είναι :

Πρώτο : Η πτώχευση της τράπεζας της Βιέννης, στην οποία η Κ. Σ. είχε τις περισσότερες καταθέσεις της.

Δεύτερο : Οι καταχρήσεις μερικών πρακτόρων του εξωτερικού.

Τρίτο : Η ζήλεια των Τούρκων που εκδηλώθηκε με την μορφή επιβολής βαρύτατων φόρων.

Τέταρτο : Ο ανταγωνισμός που ξέσπασε από τα αγγλικά νήματα.

Πέμπτο : Οι διχόνοιες που φούντωσαν ανάμεσα στους μετόχους.

Ο τελευταίος λόγος ο οποίος αποκρύπτεται από πολλούς Έλληνες συγγραφείς, είναι και ο πιο σοβαρός για τη διάλυση της Κ. Σ. Ο Μιχαηλίδης γράφει συγκεκριμένα : «Αποφασιστικός παράγων διαλύσεως της «Κοινής Συντροφιάς» ήταν οι αντιζηλίες και τα μίση. Όταν ο πλούτος γέμισε τα στομάχια και ικανοποίησε τις απόλυτες βιοτικές ανάγκες, έκανε την εμφάνισή της η άμετρη φιλοδοξία και ο μικροσυμφεροντολογισμός». Και συνεχίζει : «Οι εργάτες σε κάθε ανανέωση του καταστατικού, ανά τριετία, ζητούσαν όλο και μεγαλύτερο μερίδιο. Οι κεφαλαιούχοι

αντιδρούσαν με εξαγορές συνειδήσεων των επικεφαλής της αντίθετης παράταξης. Έτσι οι θεσμοί φθείρονταν και η φιλλαλληλία εξοντώνονταν» (Μιχαηλίδης, 129).

Άλλοι πάλι ερευνητές - συγγραφείς εκτιμούν ως την κυριότερη αιτία διάλυσης της Κ. Σ. την πτώχευση της τράπεζας της Βιέννης το 1811. Το έτος 1811 συμπίπτει πράγματι και με την διάλυση της Κοινής Συντροφιάς. Οι καταθέσεις της εταιρίας, όπως αναφέρεται, ανέρχονταν την εποχή εκείνη σε 10.000.000 και κατ'άλλους σε 20.000.000 γαλλικά φράγκα. Μετά την πτώχευση της τράπεζας διασώθηκε μόλις το μισό από το κεφάλαιο αυτό, γεγονός που κλόνισε την εταιρία μέχρι διαλύσεώς της (Αναγνωστιάδης, 46 - Μουτσόπουλος, 13).

Αλλά και ο ανταγωνισμός των αγγλικών ομοειδών προϊόντων φαίνεται ότι ήταν επίσης ουσιώδης λόγος, που οδήγησε στη διάλυση της Κοινής Συντροφιάς.

Τέλος, σύμφωνα με πληροφορίες, οι καταχρήσεις μερικών αντιπροσώπων - μελών της Κοινής Συντροφιάς στο εξωτερικό πρέπει να έδωσαν την «χαριστική βολή», η οποία μαζί με τους άλλους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω οδήγησαν τελικά την Κοινή Συντροφιά, μετά από 30 χρόνια οικονομικής άνθισης της στην πλήρη διάλυση (Κορδάτος, 75).

β2) Περίοδος 1900 - 1940.

Η περίοδος αυτή μπορεί να υποδιαιρεθεί σε 2 υποπεριόδους : Η Α' υποπερίοδος περιλαμβάνει τα έτη : 1900 - 1914 και η Β' υποπερίοδος περιλαμβάνει τα έτη : 1915 - 1940.

Χαρακτηριστικά Α' υποπεριόδου (1900 - 1914).

Σ'αυτή έλαβε χώρα η επανάσταση της 15ης Αυγούστου του 1909, η οποία αποτελεί μια νέα περίοδο για ολόκληρη την πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας μας. Το κίνημα της 15ης Αυγούστου «έδωσε στο ταπεινωμένο έθνος ηγεσία και πίστη, σάρωσε τον κρατικό μηχανισμό και επιτάχυνε την αφύπνιση και δραστηριοποίηση του έθνους»⁹.

Το Γουδί ήταν πλέον γεγονός εθνικής σημασίας, πλην όμως «δεν δημιούργησε μια εντελώς νέα κοινωνική ηθική, η οποία θα είχε ανάγκη και νέας κρατικής και πολιτικής ηθικής»¹⁰. Αυτό σημαίνει ότι την περίοδο 1910, όπως τονίζει στο λόγο του ο Ελ. Βενιζέλος, υπήρχε αδιαφορία προς τις εργατικές και αγροτικές τάξεις. Η δημοσιονομική πολιτική κατέφευγε στην αύξηση των έμμεσων φόρων, με αποτέλεσμα, τα «δημόσια βάρη» να πέφτουν στις ψτωχότερες τάξεις. Αυτή ήταν η κατάσταση στην Ελλάδα και τα προβλήματα αυτά κλήθηκε να αντιμετωπίσει η πολιτική ηγεσία. Γι'αυτό

⁹ ΠΑΠΑΓΑΡΥΦΑΛΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Λ - ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ - ΑΘΗΝΑ 1973 - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ - σελ. 85.

¹⁰ ΠΑΠΑΓΑΡΥΦΑΛΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Λ - ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ - σελ. 85.

το λόγο πάρθηκαν κάποια μέτρα πριν και μετά την επανάσταση του 1909, τα οποία αφορούσαν κυρίως την ενίσχυση της γεωργίας (1910), την αντιμετώπιση των γεωργικών ζητημάτων (1910), τη σύσταση γεωργικού θεσσαλικού ταμείου (1907), την ίδρυση θέσεων νομογεοπόνων (1911), την επιστημονική παρακολούθηση του γεωργικού τομέα και γεωργικής εκπαίδευσης από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, το οποίο ιδρύθηκε κατά το έτος 1911. Τα ανωτέρω μέτρα επιδεικνύουν ότι το κράτος άρχισε πλέον να εγκύπτει στα προβλήματα της ελληνικής αγροτικής οικονομίας και να εγκαταλείψει τη μέχρι τότε ευκαιριακή αντιμετώπισή τους. Έτσι το κράτος πιεζόμενο εκ των πραγμάτων, προβαίνει στην ψήφιση του νόμου 602/1914 «Περί Συν/σμών» για την αγροτική τάξη, ανοίγοντας έτσι το δρόμο για την πραγμάτωση της συν/κής ιδέας. Ο νόμος αυτός αποτελεί σταθμό και αφετηρία της συν/κής νομοθεσίας και συμπαράστασης της αγροτικής τάξης, η οποία προσπαθούσε να βρει μια διέξοδο για να βελτιώσει τη ζωή της και μια δυνατότητα να εκφράζει υπεύθυνα τη γνώμη της επί των ζητημάτων που την αφορούσαν, δεδομένου ότι ο συν/σμός « καθιερώνει την υπεύθυνη συμμετοχή του λαού εις την διαχείρισιν της οικονομίας μας»¹¹.

Και ενώ η εκπνοή του έτους 1914 συμπαρασύρει μαζί της και την κρατική αδιαφορία για τη γεωργική συν/κή κίνηση της χώρας, η ανατολή του νέου έτους 1915 σημαδεύεται με τη γέννηση του νόμου 602/1915 «Περί

¹¹ ΠΑΠΑΓΑΡΥΦΑΛΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Λ - ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ - σελ. 91

Συν/σμών». Για το λόγο αυτό το έτος 1915 αποτελεί την πραγματική αφετηρία της οργανωμένης συν/κής κίνησης στην Ελλάδα.

Μερικές από τις εκδηλώσεις συν/κών τάσεων, κατά την προηγούμενη περίοδο (1914) είναι οι παρακάτω :

- Σύσταση των «Κοινοτικών Συνιδιοκτησιών» των 7 χωριών των Μεσογείων Αττικής. Η σπουδαιότερη συνιδιοκτησία υπήρξε η «κοινοτική συνιδιοκτησία Μαρκόπουλου» η οποία το έτος 1914 ίδρυσε εργοστάσιο οινοποιίας, προμήθευσε τα μέλη της με γεωργικά εργαλεία και λιπάσματα, ενώ συγχρόνως άσκησε τη γεωργική πίστη.
- Το 1909 συστήθηκε «Μεγαρική Εταιρεία Οίνων και Οινοπνευμάτων»
- Το 1913 συστήθηκε μετοχικό ταμείο αλληλοβοήθειας για να αντιμετωπισθεί η έλλειψη αγροτικής ασφάλειας και η τοκογλυφία.
- Το 1913 στην Κεφαλληνία, συστήθηκε Μελισσοκομικός Συν/σμός σκοπός του οποίου ήταν η παροχή δανείων στα μέλη του, εργαλείων, κυψελών κ.τ.λ.
- Σύσταση του γεωργικού Συν/σμού Βελεστίνου Θεσσαλίας.
- Ίδρυση του πιστωτικού συν/σμού του συνδέσμου τεχνεργατών Λαμίας το 1906 και του σωματίου υποδηματοποιών στην Τρίπολη το 1909.

Και από την πλευρά του κράτους σημειώθηκαν κάποιες εκδηλώσεις επί του συνεταιρικού πεδίου :

- Η πρώτη επίσημη κρατική εκδήλωση λαμβάνει χώρα κατά το έτος 1912, με τη διαταγή του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας που απευθυνόταν στο

Μετοχικό Γεωργικό Σύλλογο Αλμυρού (1900) πρακινώντας τον να αναλάβει δράση.

- Το 1913 με επιστολή του ο Υπουργός της Εθνικής Οικονομίας, απευθυνόμενος προς τους διευθυντές των Δημοτικών Σχολείων της χώρας, τους παρακάλεσε να διαδώσουν τη συν/κή ιδέα μεταξύ του αγροτικού πληθυσμού.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι την Α' υποπερίοδο, η οποία ξεκινάει από πιο πριν (μετά την απελευθέρωση του έθνους) δημιουργήθηκε μια σταδιακή, βραδεία εδραίωση και περαιτέρω ανάπτυξη των Γεωργικών Συν/σμών. Γεγονός είναι ότι πρόοδος και εξέλιξη σημειώθηκε σε όλους τους τομείς της εθνικής δραστηριότητας, πράγμα το οποίο υποβοήθησε την ανάπτυξη της Εθνικής Οικονομίας και των Γεωργικών Συν/σμών.

Χαρακτηριστικά της Β' υποπεριόδου (1915 - 1940).

Μερικά από τα μέτρα που ελήφθησαν, κατά τη Β' υποπερίοδο και αφορούσαν τους γεωργικούς Συν/σμούς και τη Γεωργική νομοθεσία είναι τα εξής :

- Το από 15 - 7 - 1915 Β.Δ. «περί παροχής γεωργικών ειδών σε συν/σμούς επί πιστώσει», διαμέσου του οποίου χορηγήθηκαν στους συν/σμούς γεωργικά εφόδια.
- Το από 18 - 10 - 1915 Β.Δ. «περί απαλλαγής από παντός φόρου των, υπό των Γεωργικών Συν/σμών εισαγομένων εργαλείων κ.τ.λ., δια του οποίου οι Γεωργικοί Συν/σμοί διευκολύνθηκαν ως προς την εισαγωγή αυτών.
- Το από 15 - 7 - 1915 Β.Δ. «περί των βιβλίων των Γεωργικών Συν/σμών και του τρόπου τηρήσεως αυτών».
- Το από 31 - 5 - 1919 Ν.Δ. «περί εποπτείας και ελέγχου των Γεωργικών Συν/σμών».
- Ο Ν. 2522/1920 «περί πιστωτικής ενισχύσεως υπό της Εθνικής Τράπεζας των γεωργικών Συν/σμών».
- Η δια του νόμου 2521/1920 «σύσταση αναγκαστικών συν/σμών αποκαταστάσεως ακτημόνων καλλιεργητών».
- Η δια του νόμου 4055/1929 «Φορολογική ή δασμολογική απαλλαγή για τους γεωργικούς συν/σμούς, για όλα ή για μερικά από τα εισαγόμενα και εξαγόμενα προϊόντα τους».

- Ο αναγκαστικός νόμος 1154/1938 «περί κεντρικής οργανώσεως των Γεωργικών Συν/σμών της Ελλάδας» από τον οποίο καταργήθηκε η «Πανελλήνιος Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συν/σμών της Ελλάδας», που είχε ιδρυθεί το 1935 και στη θέση της ιδρύθηκε η «Εθνική Συνομοσπανδία Γεωργικών Συν/σμών της Ελλάδας», η οποία είχε σκοπό την ενιαία διοίκηση, οργάνωση, εκπροσώπηση των γεωργικών συν/κών οργανώσεων, το συντονισμό της δράσεως αυτών, τη βελτίωση των όρων της γεωργικής παραγωγής και γενικότερα των προαγωγή, διάδοση των γεωργικών συν/σμών και την καλύτερη εξυπηρέτηση των γεωργικών οργανώσεων.
- Επίσης την παραπάνω περίοδο ιδρύθηκε γεωργική συν/κή σχολή με σκοπό τη μόρφωση και κατάρτιση υπαλληλικών στελεχών για τους γεωργικούς Συν/σμούς και την καλλιέργεια της Συν/κής ιδέας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Η ΑΓΓΛΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Ο Ελληνικός λαός με την καθολική του συμμετοχή στον εθνικό απελευθερωτικό αγώνα τα έδωσε όλα στην υπόθεση της απελευθέρωσης της χώρας. Δε λογάριασε ούτε υλικές ούτε ανθρώπινες θυσίες. Πίστευε και πάλευε για μια εθνική και κοινωνική απελευθέρωση, που ύστερα θα οδηγούσε στην ελεύθερη και ανεξάρτητη εθνική του ζωή και θα μπορούσε να επιδοθεί στο ειρηνικό έργο της ανοικοδόμησης της χώρας από τις καταστροφές με την αμέριστη ενίσχυση του κράτους.

Η ανοικτή όμως επέμβαση των Άγγλων το Δεκέμβριο του 1944 ματαίωσε τους πόθους και τις ελπίδες του Ελληνικού λαού. Κατάργησε την εθνική ανεξαρτησία της χώρας και τη λαϊκή κυριαρχία, που είχε επιβληθεί με το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα.

Οι πρώτες κυβερνήσεις που σχηματίζονταν κάτω από την άμεση καθοδήγηση των Άγγλων, για να ανακόψουν την προοδευτική πορεία που είχε ακολουθήσει η αγροτιά και να πνίξουν τη θέλησή της για πάλι, εξαπέλυσαν μια πρωτοποριακή τρομοκρατία σ'ολόκληρη την ύπαιθρο χώρα.

Ένας από τους πρώτους στόχους των Άγγλων επεμβατιστών και των Ελληνικών Κυβερνήσεων ήταν το Αγροτικό Συν/κό κίνημα. Ευθύς αμέσως μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας το Συν/κό κίνημα τέθηκε υπό άγριο,

εξοντωτικό διωγμό. Τα γραφεία των ενώσεων Συν/σμών και των πρωτοβάθμιων Συν/σμών γίνονται στόχος καθημερινών επιδρομών και λεηλασιών από τους ένοπλους μπράβους των μοναρχικών, κάτω από την άμεση καθοδήγηση των κρατικών αρχών. Κατάστρεφαν και ρήμαζαν συν/κά πρατήρια, βιοτεχνικά συνεργεία, αποθέματα κ.τ.λ. Με την ένοπλη βία καθαιρούσαν τις νόμιμα εκλεγμένες διοικήσεις των συν/κών οργανώσεων και εγκαθιστούσαν τα πιο διεφθαρμένα, αντιδραστικά στοιχεία, τους καταχραστές και τους φασιστές. Ταυτόχρονα ψηφίστηκε ο Α.Ν. 389 «περί προσωρινής διοίκησης των γεωργικών συν/κών οργανώσεων» στις 5 - 6 - 1945 ο οποίος αποτέλεσε στίγμα για το συν/κό κίνημα. Με βάση το νόμο αυτό δεκάδες χιλιάδες μέλη των συν/σμών διαγράφηκαν για τα δημοκρατικά τους φρονήματα. Διασπάσθηκαν πάλι οι συν/σμοί και διαλύθηκαν οι τριτοβάθμιες συν/κές οργανώσεις. Μέσα σ'αυτές τις συνθήκες, με την εκπαραθύρωση των δημοκρατικών μελών από τους συν/σμούς, με τις διώξεις, εκτοπίσεις, φυλακίσεις και δολοφονίες κατά εκατοντάδες των συν/στών, με την αφόρητη βία και την τρομοκρατία των κρατικών οργάνων και των μοναρχικών συμμοριών, έγιναν το Καλοκαίρι και το Φθινόπωρο του 45 «εκλογές», στις συν/κές οργανώσεις, με τις οποίες νομιμοποιήθηκαν οι εγκάθετες διοικήσεις στις συν/κές οργανώσεις όλων των βαθμών μέχρι την Πανελλήνια Συνομοσπονδία Συν/σμών. Σε όσες συν/κές οργανώσεις με τις εκλογές δεν μπόρεσαν να νομιμοποιηθούν οι διορισμένοι και επανεξελέγησαν οι προηγούμενες νόμιμες διοικήσεις, εξαπολύθηκε καινούργιος διωγμός με εκτοπίσεις και φυλακίσεις για την

ανατροπή τους. Έτσι η δημοκρατική - προοδευτική πορεία του Συν/κού κινήματος διακόπηκε πάλι.

Όμως αν και οι Άγγλοι επεμβατιστές κατάκτησαν την Ελλάδα δεν μπόρεσαν ωστόσο να λυγίσουν και να υποτάξουν το λαό της. Ο Ελληνικός λαός αλύγιστος μπροστά στο πρωτοείδωτο τρομακρατικό όργιο, πάλαιψε και αντέδρασε σ' αυτό το καθεστώς που του επιβλήθηκε.

Μπροστά στη χρεωκοπία της πολιτικής τους και μπροστά στην οικονομική κρίση που περνούσε τότε η Αγγλία, οι Άγγλοι επεμβατιστές στις αρχές του 1947 αναγκάστηκαν να παραχωρήσουν τη θέση τους, στους Αμερικάνους. Έτσι με τη γνωστή δήλωση του Τρούμαν στις 12 Μαρτίου του 1947 στο Αμερικάνικο Κογκρέσο, η Ελλάδα πέρασε κάτω από την κυριαρχία των Αμερικάνων επεμβατιστών. Με το δόγμα Τρούμαν τα αμερικάνικα μονοπώλια έβαλαν σταθερά το πόδι τους στην Ελλάδα και με το σχέδιο Μάρσαλ επεξέτειναν την κυριαρχία τους στην οικονομία της. Από τότε και ύστερα οι Αμερικάνοι έγιναν οι πραγματικοί αφέντες στην Ελλάδα. Η Αμερικανική οικονομική αποστολή που εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, έβαλε σε όλα τα υπουργεία και στις άλλες επίκαιρες θέσεις τους «Εμπειρογνώμονές» της που ήταν οι ουσιαστικοί διευθυντές.

Ο τότε υπουργός Χαβίνης δήλωσε στη Βουλή στις 16 - 1 1951 : «τα μέλη της Αμερικάνικης Αποστολής είναι επίτροπα και όχι σύμβουλα, προ αυτών οι υπουργοί είναι ανύπαρκτοι»¹². Τίποτε δε γίνεται πια χωρίς την έγκριση των Αμερικανών. Είναι μυστικό που δεν το κρύβει και ο τύπος : Η

¹² Π.Σ. ΑΒΔΕΛΙΔΗΣ - ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (Δ' ΕΚΔΟΣΗ) - ΑΘΗΝΑ 1986 - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ (Τέταρτη έκδοση) σελ. 86.

εφημερίδα «Καθημερινή» σε κύριο άρθρο της στις 1 - 10 - 1950 έγραφε : «Δεν είναι καθόλου νομίζομεν μυστικόν το ότι οτιδήποτε κι αν θέλει κανείς, πρέπει για να το επιτύχει, να έχει την έγκριση των Αμερικάνων, είτε πίστωσις είναι αυτό που θέλει, είτε ταξίδι κ.τ.λ». Η ίδια εφημερίδα στις 22 - 12 - 1951 έγραφε ότι ανάμεσα στους πολιτικούς όρους για τη χορήγηση της «βοήθειας είναι ο πλήρης Αμερικανικός έλεγχος όχι μόνο επί των ποσών που διατίθενται, από τις ΗΠΑ, αλλά και επί των ποσών που προέρχονται από καθαρούς Ελληνικούς πόρους. Καθιερούται ένα είδος Αμερικάνικου «Βέτο» εφ'εκάστης αποφάσεως η οποία θα λαμβάνεται από την Ελληνικήν Κυβέρνησιν».

Σε ποιό ποσό συγκεκριμένα έχει φθάσει η Αμερικάνικη βοήθεια στην Ελλάδα δεν είναι εξακριβωμένο. Από όσα όμως δημοσιεύθηκαν στον τύπο και από άλλες επίσημες και ημιεπίσημες δηλώσεις, βγαίνει το συμπέρασμα ότι αυτή ξεπερνά το ποσό των 4 δισ. δολλαρίων. Από το ποσό αυτό μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό διατέθηκε για την ανοικοδόμηση της Ελληνικής Οικονομίας. Το υπόλοιπο διατέθηκε για τον εμφύλιο πόλεμο, για έξοδα του στρατού και των πολεμικών εξοπλισμών. Μόνο το 1/6 της βοήθειας αυτής, όπως υπολογίζουν οι ειδικοί, θα έφθανε για να αναπτύξει τον τεχνικό παραγωγικό εξοπλισμό της η Αγροτική Οικονομία.

Οι Αμερικάνοι για την εφαρμογή της πολιτικής τους στην Ελλάδα προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν και τους συν/σμούς. Για το σκοπό αυτό έπρεπε πρώτα να ανακόψουν την προοδευτική δημοκρατική εξέλιξη του συν/κού κινήματος και την αντίστασή του στα σχέδιά τους, που δεν είχαν

πετύχει ολοκληρωτικά οι προκάτοχοί τους, οι Άγγλοι. Γι'αυτό με τις Ελληνικές Κυβερνήσεις συνέχισαν και ενέτειναν τις διώξεις και την τρομοκρατία σε βάρος κάθε δημοκρατικού - προοδευτικού συν/στή.

Οι συν/κές ελευθερίες καταλύθηκαν. Ο κρατικός και ο τραπεζικός έλεγχος της ΑΤΕ στις συν/κές οργανώσεις επιβλήθηκε απόλυτα. Η δράση των συν/κών οργανώσεων για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της Αγροτιάς, ανακόπηκε. Μεμονωμένες προσπάθειες συν/κών οργανώσεων για την εξυπηρέτηση των αγροτικών συμφερόντων «χτυπιόνταν» σαν ενέργειες «αριστερές».

Οι διώξεις όμως αυτές και το τρομοκρατικό όργιο ενάντια στους προοδευτικούς και τίμιους συν/στές, η κατάλυση των συν/κών ελευθεριών και ο κρατικός τραπεζικός παρεμβατισμός δεν μπόρεσαν να τσακίσουν το συν/κό κίνημα και να συντρίψουν την αντίσταση της συνεταιρισμένης αγροτιάς, για να μετατρέψουν τους συν/σμούς οριστικά σε όργανα εξυπηρέτησης των συμφερόντων των Αμερικανών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝ/ΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΑΣ.

Η εργαζόμενη αγροτιά της Ελλάδας, δεν μπορούσε να λυγίσει και να υποκύψει στους Αγγλοαμερικανικούς επεμβατιστές και να τους αφήσει ανενόχλητους να εφαρμόσουν την αποικιακή τους πολιτική. Μαζί με τους εργάτες και τους άλλους εργαζόμενους των πόλεων αντιπάλησε από την πρώτη στιγμή τους επεμβατιστές Άγγλους και Αμερικάνους. Πάλησε ενάντια στην Αμερικανική ανταγροτική πολιτική και στα μονοπώλεια.

Στην περίοδο αυτή, ιδιαίτερα ύστερα από το 1950, η αγροτιά της Ελλάδας αναπτύσσει τους αγώνες της για τη λύση των ζητημάτων της, για την επιβίωσή της. Παλεύει για την προστασία της παραγωγής της από τη ληστεία των ξένων και των ντόπιων μονοπωλίων. Παλεύει ενάντια στην εισαγωγή των Αμερικάνικων αγροτικών προϊόντων, που πνίγουν την ντόπια παραγωγή. Ενάντια στον Αμερικάνικο Εμπορικό αποκλεισμό και τον εξοντωτικό ανταγωνισμό των Ελληνικών αγροτικών προϊόντων στο εξωτερικό. Για πιστώσεις, επιχορηγήσεις, για καλλιεργητικά μέσα και εφόδια, για αντιπλημμυρικά και άλλα παραγωγικά έργα, για τη στέγαση των ξεσπιτωμένων και σεισμόπληκτων, ενάντια στους φόρους και την τοκογλυφία κ.τ.λ. Παράλληλα παλεύει για την αποκατάσταση των δημοκρατικών και συνεταιριστικών ελευθεριών, για την υπεράσπιση της

Ειρήνης, για την απαλλαγή της χώρας από τους Αμερικανούς επεμβατιστές. Οι αγώνες της αγροτιάς συνεχώς εκτείνονται και επεκτείνονται σε όλη τη χώρα. Στους αγώνες αυτούς παίρνουν μέρος όλο και πιο πλατιές μάζες απ'όλα τα στρώματα της αγροτιάς, ακόμα και εύπορα στρώματα του χωριού τα οποία αναγκάζονται να παίρνουν και αυτά μέρος στην πάλη για την προστασία τους από τη ληστρική δράση των ξένων και ντόπιων μονοπωλίων.

Η περίοδος 1950 - 1967 είναι αρκετά πλούσια σε αγώνες και κινητοποιήσεις της αγροτιάς. Με τον επόμενο πίνακα δίνουμε μια γενική εικόνα των βασικών αγαθών της αγροτιάς την περίοδο αυτή με βάση όσες ειδήσεις υπήρχαν στον Ελληνικό τύπο και μπορέσαμε να συγκεντρώσουμε.

Σημαντικό ρόλο στη διεξαγωγή και στην εξέλιξη των αγώνων αυτών της αγροτιάς παίζουν οι συν/κές οργανώσεις. Οι συνεταιρισμοί παρά τις προσπάθειες των Αμερικανών επεμβατιστών και των οργάνων τους να τους μεταβάλλουν σε όργανά τους, αντέδρασαν και αντιπάλαιψαν τα σχέδιά τους. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις που οι συνεταιριστικές οργανώσεις ως πρώτο στόχο της πάλης τους βάζουν την απαλλαγή της αγροτιάς από τη ληστεία των Αμερικάνικων και των άλλων μονοπωλίων.

Χρόνος	Συλλα- λητήρια	Μαζικές μαχητικές συγκεν- τρώσεις	Μαζικές πορείες και αντιστάσεις	Μαζικές συζητήσεις	Συνέδρια	Αγροτ. απεργίες	Καθολικός αριθμός κινητοποιή- σεων αγροτών
1951	23	25	-	39	9	-	240.000
1952	114	13	1	52	19	1	500.000
1953	3	12	-	48	9	-	68.000
1954	5	19	-	41	3	-	80.000
1955	14	37	-	28	16	-	180.000
1956	3	5	4	29	8	-	400.000
1957	2	3	-	26	4	-	60.000
1958	0	-	-	-	-	-	100.000
1959	4	9	2	7	1	1	100.000
1960	5	16	3	6	2	1	100.000
1961	2	11	6	9	4	1	300.000
1962	5	17	8	25	2	-	150.000
1963	-	-	-	-	-	-	250.000
1964	-	-	-	-	-	-	100.000
1965	-	-	-	-	-	-	235.000
1966	-	-	-	-	-	-	150.000

Με τους αγώνες τους αυτούς οι συνεταιρισμοί βάζουν κάποιο φραγμό στην ασύδωτη δράση των μονοπωλίων. Πετυχαίνουν τη λύση ορισμένων προβλημάτων της αγροτιάς, κατορθώνουν να επεκτείνουν την οικονομική τους δράση σε μια σειρά πιστωτικές, προμηθευτικές - παραγωγικές εργασίες, την από κοινού συγκέντρωση και διάθεση των προϊόντων κ.τ.λ. ώστε να φέρουν ορισμένη οικονομική ανακούφιση στα μέλη τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝ/ΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΛΗΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.

Μεταπολεμικά το Αγροτικό Συν/κό κίνημα στην Ελλάδα, πήρε σημαντική ανάπτυξη. Παρά την αντισυνεταιριστική νομοθεσία, παρά την τρομοκρατία και τις διώξεις σε βάρος των συν/στών, παρά τις παρεμβάσεις και τις αυθαιρεσίες των οργάνων του κράτους και της ΑΤΕ στο έργο των συν/σμών, χάρις στην αντίσταση και την πάλη των συν/σμένων αγροτών, οι συν/κές οργανώσεις μέσα από τις δυσκολίες αυτές προχωρούσαν προς τα εμπρός, ξεπερνώντας πολλά από τα εμπόδια και ανέβηκαν αργά αλλά σταθερά το δύσκολο ανηφορικό δρόμο.

Από το 1950 οι συν/κές οργανώσεις παλεύοντας με τις δυσκολίες και τα εμπόδια, αρχίζουν σιγά σιγά να ανασυγκροτούν τις δυνάμεις τους και ακολουθούν μια ανοδική πορεία.

Το συν/κό κίνημα δυναμώνει προοδευτικά σε αριθμό συν/σμών και μελών, σε συν/κά κεφάλαια, σε κύκλο εργασιών. Αυξάνει το ποσοστό των παραγωγικών συν/σμών και πέφτει το ποσοστό των πιστωτικών. Δημιουργούνται καινούργιες κατηγορίες συν/σμών και μεγαλώνει ο αριθμός των δευτεροβάθμιων ενώσεων συν/σμών.

Ο επόμενος πίνακας δείχνει την προοδευτική ανάπτυξη του Αγροτικού Συν/κού Κινήματος στη μεταπολεμική περίοδο σε αριθμό πρωτοβάθμιων συν/σμών και μελών τους.

Χρόνος	Αριθμός Συνεταιρισμών			Αριθμός μελών λειτουργούντων συν/σμών	Συν/κά καταβληθέντα κεφάλαια λειτουργούντων συν/σμών	Μέσος όρος μελών κατά λειτουργούντα συν/σμό
	Λειτουργούντων	Αδρανούντων	Σύνολο υφιστημένων			
1939	4959	1544	6503	307.800	-	62
1945	5878	1139	7017	500.000	-	85
1946	6076	1535	7611	-	-	-
1947	6710	1426	8136	-	-	-
1948	7150	1195	8345	-	-	-
1950	6784	1805	8539	655.123	-	97
1951	6681	2016	8697	670.758	-	100
1952	6783	2005	8788	674.150	-	99
1954	6703	1793	8496	691.030	110.872.000	101
1955	6762	1678	8440	687.240	140.849.000	102
1956	6836	1570	8406	696.695	170.418.000	102
1957	7027	1371	8398	700.140	220.138.000	100
1958	7127	1339	8466	717.000	264.688.000	100
1959	7304	1254	8558	729.265	312.971.000	99
1960	7437	1238	8670	730.000	367.406.000	98
1961	7543	1184	8727	737.115	431.139.000	98
1964	7667	1121	8788	750.000	580.613.000	98
1965	7733	1055	8788	755.000	631.238.000	98
1967	7721	1144	8865	753.717	792.553.000	97
1968	7776	1109	8885	754.513	858.081.000	97
1969	7635	913	8548	755.300	959.300.000	99
1970	7493	866	8359	715.111	1.068.200.000	99
1971	7333	756	8089	726.512	-	99
1973	7115	468	7583	699.670	-	98
1974	7050	427	7477	697.590	-	99
1975	7002	416	7418	698.988	-	100
1977	7033	-	-	700.896	-	100
1978	7053	-	-	706.663	-	100
1979	7043	-	-	707.236	-	100
1980	7055	-	-	705.560	-	100
1981	7109	-	-	713.581	-	100
1982	7233	-	-	842.837	-	116

Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτό ο αριθμός των λειτουργούντων συν/σμών στη μεταπολεμική περίοδο ως το 1965 αυξήθηκε σε 2.744 από 1939, δηλαδή ποσοστό 56%. Ο αριθμός των μελών τους στο ίδιο χρονικό διάστημα κατά 447.200 δηλαδή κατά ποσοστό 145%. Ο μέσος αριθμός των μελών κατά συν/σμό από 62 που ήταν το 1939 αυξήθηκε σε 98, δηλαδή 58% το δε ποσοστό των λειτουργούντων συν/σμών σε σχέση με το σύνολο των υφισταμένων από 76% που ήταν το 1939 ανέβηκε στο 88%.

Ύστερα από το 1968 παρατηρείται μια μείωση του αριθμού των λειτουργούντων συν/σμών και των μελών τους. Η μείωση αυτή στα 1971 σε σχέση με το 1965 είναι 5,5 % του αριθμού των συν/σμών και 4% του αριθμού των μελών. Και στα 1973 αντίστοιχα 6,4% και 5,5%. Ενώ ο μέσος όρος των μελών κατά λειτουργούντα συν/σμό παραμένει ο ίδιος. Το 1975 αντίστοιχα είναι 9,1% και 9,3% ενώ ο μέσος όρος μελών αυξάνεται στα 100. Τη μείωση αυτή η Α.Τ.Ε. την αποδίδει στην προσπάθεια εξυγίανσης με τη διάλυση των αδρανούντων και τη συγχώνευση άλλων, με την εκκαθάριση των αδρανούντων μελών των συν/σμών.

Αν πάρουμε υπ'όψιν ότι το σύνολο των αγροτικών εκμεταλλεύσεων είναι γύρω στο ένα εκατομμύριο (1.000.000) και ότι στους συν/σμούς εγγράφονται σαν μέλη μόνο οι αρχηγοί των αγροτικών νοικοκυριών, τότε προκύπτει ότι από το σύνολο των αγροτικών εκμεταλλεύσεων της Ελλάδας στους αγροτικούς συν/σμούς (λειτουργούντες) το 1975 ήταν μέλη ένα ποσοστό 70% ενώ στα 1939 ήταν το 30%, το 1950 ήταν το 65%, το 1956 το 70% και το 1965 το 75%.

Σημαντική βελτίωση παρουσιάζεται και στη σύνθεση των συν/σμών κατά κατηγορίες, όπως φαίνεται από τον επόμενο πίνακα.

Χρόνος	Σύνολο λειτουργού- των συν/σμών	Πιστωτικοί		Προμηθευτικοί		Παραγωγικοί		Πώλησης		Διάφοροι	
		Αριθ.	%	Αριθ.	%	Αριθ.	%	Αριθ.	%	Αριθ.	%
1936	3967	3134	79	22	0,5	272	6,8	389	9,3	170	4,4
1945	5878	4094	69,6	55	0,9	814	13,8	513	8,7	402	7
1946	6076	4267	70,2	114	1,8	914	15	475	7,8	302	5,2
1947	6710	4490	66,9	107	1,6	987	14,7	541	8	396	5,9
1949	7331	4873	66,4	33	0,4	1077	14,7	627	8,5	507	6,9
1950	6784	4580	67,5	35	0,4	1049	15,4	562	8,3	326	4,8
1951	6681	4375	65,5	20	0,3	1084	16,2	694	10,4	288	4,3
1953	6766	4289	63,4	35	0,3	1444	21,3	522	7,7	343	5
1954	6703	4304	64,2	33	0,5	1494	22,3	542	8,1	330	4,9
1955	6762	4307	63,7	34	0,5	1576	23,3	521	7,7	324	4,8
1956	6836	4367	63,9	30	0,4	1623	23,8	514	7,5	302	4,4
1957	7027	4415	62,8	24	0,3	1835	26,1	512	7,3	241	3,5
1958	7127	4473	62,8	18	0,3	1825	25,6	503	7,0	308	4,3
1959	7304	4557	62,4	7	0,1	1988	27,2	503	6,9	249	3,4
1960	7437	4620	62,1	7	0,1	2045	27,5	507	6,8	258	3,5
1962	7603	4699	61,8	5	-	2141	28,1	534	7,1	227	3,0
1964	7708	4764	61,7	-	-	2213	28,7	515	6,7	223	2,9
1966	7766	4754	61,2	-	-	2245	28,9	547	7,0	220	2,9
1967	7721	4762	61,4	-	-	2222	28,8	543	7,0	214	2,8
1968	7776	4759	61,2	-	-	2247	28,9	551	7,0	219	2,9
1969	7635	4702	61,8	-	-	2158	28,3	547	7,1	215	2,8
1970	7493	4685	62,5	-	-	2135	28,5	487	6,5	186	2,5
1972	7249	5161	71,2	-	-	1538	21,2	165	2,3	365	5,3
1973	7115	5087	71,5	-	-	1482	20,8	165	2,3	381	5,4
1974	7050	5045	71,5	-	-	1462	20,7	156	2,2	387	5,6
1975	7002	4997	71,4	-	-	1455	20,8	166	2,4	384	5,4
1976	7044	4963	71,1	-	-	1452	20,8	179	2,6	450	5,5
1979	7043	4898	70,2	-	-	1482	21,0	199	2,9	464	6,0
1980	7055	4879	69,2	-	-	1494	21,2	228	3,3	454	6,3
1981	7109	4877	68,6	-	-	1509	21,2	256	3,6	467	6,6
1982	7233	4893	67,6	-	-	1539	21,3	385	4,5	456	6,6

Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτό, το ποσοστό των παραγωγικών συν/σμών μεταπολεμικά αυξάνεται προοδευτικά, ενώ το ποσοστό των πιστωτικών μειώνεται προοδευτικά. Από 272 που ήταν οι παραγωγικοί συν/σμοί το 1936 και καταλάμβαναν το 6,8 επί του συνόλου των 3967 λειτουργούντων συν/σμών στα 1965 αυξήθηκαν σε 2241 και κατελάμβαναν το 29% του συνόλου των 7733 λειτουργούντων συν/σμών. Ενώ αντίθετα από 3134 που ήταν οι πιστωτικοί συν/σμοί στα 1936 και κατελάμβαναν το 79% του συνόλου των λειτουργούντων συν/σμών στα 1965 ήταν 4733 και κατελάμβαναν το 61,2% του συνόλου των λειτουργούντων. Στο τέλος του 1971 εμφανίζεται μείωση των παραγωγικών συν/σμών σε 21% και αύξηση των πιστωτικών σε 71,7%. Στο τέλος του 1975 τα ποσοστά αυτά είναι σχεδόν τα ίδια 20,8% και 71,4% αντίστοιχα.

Αυτή η μείωση κατά την ΑΤΕ οφείλεται στο διαφορετικό κριτήριο κατανομής που καθιερώθηκε στα 1971.

Κατά γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας το 1982 οι πρωτοβάθμιοι συν/σμοί σε ποσοστά κατανέμονται ως εξής :

Πελοπόννησος	18,8%	Ήπειρος	6,2%
Στερεά Ελλάδα	14,5%	Θράκη	5,1%
Κεντρική Μακεδονία	14%	Νησιά Αιγαίου	2,8%
Δυτική Μακεδονία	6,5%	Ιόνια Νησιά	3,2%
Ανατολική Μακεδονία	5,9%	Θεσσαλία	10,6%
Κρήτη	10,1%	Δωδεκάνησα	1%
Νησιά Κυκλάδων	1,4%		

Η μεγάλη πλειοψηφία των αγροτικών συν/σμών ανήκει στις δευτεροβάθμιες συν/κές οργανώσεις, τις περιφερειακές ενώσεις Συν/σμών, οι οποίες επίσης μεταπολεμικά αυξήθηκαν και σε αριθμό και σε δύναμη των μελών τους, συν/σμών και συνεταιίρων, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα :

Χρόνος	Αριθμός λειτουργούντων ενώσεων	Αριθμός λειτουργούντων πρωτοβάθμιων συν/σμών	Αριθμός μελών λειτουργούντων πρωτοβάθμιων συν/σμών
1939	84	3498	244.000
1959	130	6215	621.755
1960	131	6350	629.567
1968	139	6760	665.470
1972	135	6500	-
1974	135	6568	629.802
1975	135	6514	632.005
1979	134	6564	640.590
1980	134	6594	642.595
1981	134	6672	651.344
1982	134	6806	775.489

Δηλαδή ένα ποσοστό 93% των πρωτοβάθμιων συν/σμών είναι ενωμένοι στις Ενώσεις Συνσ/μών.

Κατά γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας οι Ενώσεις Συν/σμών κατανέμονται ως εξής :

Θράκη	7	Κεντρική Ελλάδα	20
Κεντρική Μακεδονία	16	Ιόνια Νησιά	4
Ανατολική Μακεδονία	6	Νησιά Αιγαίου	5
Δυτική Μακεδονία	7	Κυκλάδες	5
Ήπειρος	6	Πελοπόννησος	28
Θεσσαλία	10	Κρήτη	18
Δωδεκάνησα	1	Αλιευτικής Πελοποννήσου και Στερεάς	1

Οι 134 από τις ενώσεις Συν/σμών ανήκουν στην ανώτατη συν/κή οργάνωση, την Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων γεωργικών Συν/σμών (ΠΑΣΕΓΕΣ).

Σ' αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να κάνουμε μια παρένθεση και να αναφερθούμε, όσο πιο συνοπτικά μπορούμε στην «κορυφαία» συνεταιριστική οργάνωση στην Ελλάδα. Η ΠΑΣΕΓΕΣ ιδρύθηκε στις 12 Φλεβάρη 1935 με απόφαση του υπουργείου Γεωργίας σαν σωματείο, με έδρα την Αθήνα και περιφέρεια ολόκληρη την Ελλάδα. Η λειτουργία της άρχισε στις 4 Μαρτίου 1935, όταν έγινε η πρώτη γενική συνέλευσή της με 34 μέλη - Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών.

Σκοπός της ΠΑΣΕΓΕΣ, όπως αναγράφεται στο άρ. 2 του Καταστατικού της, είναι «η προαγωγή και διάδοση των γεωργικών συνεταιρισμών και η ανάπτυξη της συνεταιριστικής συνείδησης. Η εξυπηρέτηση των συμφερόντων των συν/κών οργανώσεων και των μελών αυτών. Η καθοδήγηση των Ενώσεων και των συνεταιρισμών για την πληρέστερη επίτευξη των σκοπών τους. Η προσπάθεια για τελειότερη διαμόρφωση των συν/κών αρχών και η επιδίωξη της προαγωγής της συν/κής εκπαίδευσεως πάσης φύσεως και παντός βαθμού.

Η ΠΑΣΕΓΕΣ συγκεντρώνει σήμερα στη δύναμή της τη μεγάλη πλειοψηφία των αγροτικών συν/κών οργανώσεων και είναι η μοναδική κεντρική ιδεολογική συνεταιριστική οργάνωση που καθοδηγεί και κατευθύνει το συν/κό κίνημα στην Ελλάδα. Στα 1976 μέλη της ΠΑΣΕΓΕΣ ήταν 4 Κεντρικές Ενώσεις και Κοινοπραξίες, 3 Συν/κές Εταιρείες και 134 Ενώσεις Συν/σμών που είχαν στην δύναμή τους 570.000 μέλη - φυσικά πρόσωπα, αρχηγούς αγροτικών οικογενειών.

Η ΠΑΣΕΓΕΣ, σαν η μοναδική ανώτερη κεντρική συν/κή οργάνωση και με τη μεγάλη δύναμη που διαθέτει, παίζει σοβαρό ρόλο στην ανάπτυξη και την κατεύθυνση του συν/κού κινήματος στην Ελλάδα. Διαθέτει ένα μηχανισμό υπηρεσιών και στελεχών, που εξαπλώνονται και επιδρούν πάνω σ'όλες τις συν/κές οργανώσεις της χώρας. Με τον μηχανισμό της αυτό και με τον μηχανισμό και των άλλων κεντρικών συν/κών οργανώσεων, που βρίσκονται κάτω από την άμεση επιρροή της, η ΠΑΣΕΓΕΣ καθοδηγεί και καθορίζει βασικά την τύχη του συν/κού κινήματος στη χώρα.

Επιστρέφοντας εκεί που είχαμε σταματήσει, όσον αφορά την αριθμητική δύναμη των συν/σμών και των μελών τους θα πρέπει να προστεθούν και ορισμένοι άλλοι ειδικότεροι συν/σμοί, που δεν ανήκουν στο Υπουργείο Γεωργίας, είτε στην ΑΤΕ, η οποία δεν τους συμπεριλαμβάνει στους πίνακες που δίνει με τις ετήσιες εκθέσεις της. Τέτοιοι συν/σμοί είναι οι αλιευτικοί, οι σχολικοί, οι αναγκαστικοί και άλλοι.

Αλιευτικοί συν/σμοί προπολεμικά υπήρχαν ελάχιστοι. Μεταπολεμικά και ιδιαίτερα από το 1947 άρχισαν να παίρνουν μεγάλη ανάπτυξη. Το 1946 υπήρχαν μόνο 4 ενώ το 1947 αυξήθηκαν σε 189 και το 1954 σε 267. Το 1958 υπολογίζονταν σε 270 και το 1961 σε 273 με 9000 περίπου μέλη. Από αυτούς οι 106 ήταν παρακτίου αλιείας, 33 των πλοιοκτητών μέσης αλιείας (μηχανότρατες, γρι - γρι), 59 αλλιεργατών μέσης αλιείας, 64 ιχθυεργατών λιμνών, ιχθυοτροφείων και 11 σπογγαλιέων. Σήμερα αλιευτικοί συν/σμοί υπολογίζονται σε 300, με 10.000 περίπου μέλη, από τους οποίους οι 61 τελούν υπό τον έλεγχο της ΑΤΕ.

Και οι δασικοί συν/σμοί επίσης άρχισαν να αναπτύσσονται μεταπολεμικά. Προπολεμικά στο διάστημα 1936 - 1939 είχαν ιδρυθεί 155 δασικοί συν/σμοί, εκτός των λίγων άλλων που υπήρχαν. Στα 1954 υπήρχαν 498 ελεύθεροι δασικοί συν/σμοί εργασίας και 118 αναγκαστικοί συν/σμοί δασοκτημόνων. Το 1959 υπήρχαν 528 ελεύθεροι δασικοί συν/σμοί εργασίας με 20.000 μέλη, οι οποίοι αποτελούν ξεχωριστές περιφερειακές ενώσεις και 132 αναγκαστικοί συνιδιοκτησίας δασών. Στο τέλος του 1961 υπήρχαν 663

ελεύθεροι δασικοί συν/σμοί εργασίας με 23205 μέλη και 143 αναγκαστικοί συν/σμοί συνιδιοκτησίας δασών με 22.165 μέλη και συνιδιόκτητες δασικές εκτάσεις από 1.690.961 στρέμματα.

Στα τέλη του 1975 υπήρχαν 479 ελεύθεροι δασικοί συν/σμοί με 30.759 μέλη.

Οι σχολικοί συν/σμοί στην Ελλάδα είναι δημιούργημα μεταπολεμικό. Άρχισαν να ιδρύονται βασικά στα χωριά από το 1954 και παρουσιάζουν μια σημαντική προοδευτική ανάπτυξη, όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα, σύμφωνα με την έκθεση της Υπηρεσίας Συν/σμών ΑΤΕ του 1975¹³.

Εκτός από τους συν/σμούς αυτούς υπάρχει μια σειρά αναγκαστικών συν/σμών, όπως οι αναγκαστικοί συν/σμοί αποκαταστάσεως ακτημόνων καλλιεργητών, εγγείων βελτιώσεων, οινοποιητικοί κ.τ.λ. οι οποίοι άρχισαν να ιδρύονται κυρίως ύστερα από την αγροτική μεταρρύθμιση του 1923 και είναι αρκετοί σε αριθμό.

Αν συνεπώς προσθέσουμε και τη δύναμη αυτών των συν/σμών, τότε ο συνολικός αριθμός των συν/σμένων αγροτών αυξάνεται και το ποσοστό συμμετοχής της αγροτιάς στους συν/σμούς μεγαλώνει. Το ποσοστό αυτό σήμερα θα πρέπει να υπολογισθεί γύρω στα 80% των υφισταμένων αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

¹³ Π.Σ. ΑΒΔΕΛΙΔΗΣ - ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΑΘΗΝΑ 1986 - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ (Τέταρτη έκδοση) - σελ. 97.

Χρόνος	Αριθμός συν/σμών	Αριθμός μελών	Σύνολο εσόδων σε δρχ.
1954-55	15	265	12.098
1955-56	184	8.712	228.415
1956-57	284	15.113	539.562
1957-58	404	22.689	740.170
1958-59	628	29.107	1.028.807
1959-60	828	39.947	1.525.570
1960-61	957	45.131	2.062.913
1961-62	980	49.162	2.641.914
1964-65	1291	-	-
1967-68	912	47.527	3.321.362
1968-69	836	44.564	2.997.934
1969-70	810	44.171	3.277.404
1970-71	759	41.213	3.456.120
1971-72	784	40.086	4.146.683
1972-73	749	41.694	4.316.000
1973-74	717	39.120	4.937.000
1974-75	644	35.311	4.985.000
1981-82	424	21.254	14.700.187
1982-83	380	18.602	15.142.516

Δυστυχώς δεν έχουμε στοιχεία, για την κοινωνική σύνθεση των μελών των συν/σμών. Η κρατική στατιστική υπηρεσία της Ελλάδας, όπως είναι γνωστό, είναι πολύ καθυστερημένη. Ούτε καμιά άλλη ατομική έρευνα έγινε μέχρι σήμερα από όσα γνωρίζουμε πάνω στο θέμα αυτό. Μια γενική κατά προσέγγιση εκτίμηση της κοινωνικής σύνθεσής τους θα κάνουμε με βάση την κατανομή της γης ανάμεσα στα αγροτικά νοικοκυριά, η οποία σύμφωνα με την απογραφή του 1971 ήταν η εξής :

Κατηγορία αγροτικών εκμετ/σεων κατά στρέμμα	Αγροτικές εκμετ/σεις		Καλλιεργούμενες εκτάσεις	
	Αριθ.	%	Εκτάσεις στρέμματα	%
1 - 9	225.820	21,8	1.134.820	3,2
10 - 29	384.320	37,1	7.025.860	19,6
30 - 49	209.640	20,2	7.924.740	22,1
50 - 99	164.340	15,8	10.926.000	30,5
100 - 199	42.760	4,1	5.529.880	15,4
200 - 499	8.840	0,9	2.432.580	6,8
πλέον των 500	880	0,1	889.060	2,4
Σύνολο	1.036.600	100	35.862.940	100

Από τον πίνακα αυτό εξάγεται ότι τα φτωχά νοικοκυριά μέχρι δέκα στρέμματα αποτελούν το 21,8% του συνολικού αριθμού των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και κατέχουν μόνο 3,2% της συνολικά καλλιεργούμενης έκτασης. Τα δε μικρά και μεσαία νοικοκυριά από 10 έως 100 στρέμματα αποτελούν τα 73,1% και κατέχουν τα 72,2% της συνολικής έκτασης.

Με βάση λοιπόν την κατανομή αυτή μπορούμε να υπολογίσουμε ότι ένα ποσοστό γύρω στο 95% των μελών των συν/σμών είναι φτωχοί, μικροί και μεσαίοι αγρότες. Πράγμα που σημαίνει ότι οι αγροτικοί συν/σμοί της Ελλάδας είναι συν/σμοί της πλατιάς μάζας της εργαζόμενης αγροτιάς κι αυτής βασικά τα συμφέροντα εξυπηρετούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝ/ΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.

Με τη γοργή αύξηση της αριθμητικής δύναμης των συν/σμών μεγαλώνει και η οικονομική δράση των συν/κών οργανώσεων τόσο σε ευρύτερο κύκλο εργασιών, όσο και σε μέγεθος εργασιών.

Αυξήθηκε αισθητά, σε σχέση με την προπολεμική περίοδο ο τεχνικός παραγωγικός εξοπλισμός και οι εγκαταστάσεις των συν/κών οργανώσεων. Οι συν/σμοί ενεργούν τώρα μια σειρά παραγωγικές και άλλες εργασίες με δικά τους τεχνικά μέσα και αποθηκεύουν τα προϊόντα τους σε δικές τους συν/κές αποθήκες, ή έχουν δικές τους εγκαταστάσεις γραφείων κ.τ.λ.

Μια κάποια δράση παρουσιάζουν οι συν/κές οργανώσεις στον τομέα της από κοινού συγκέντρωσης και διάθεσης των αγροτικών προϊόντων.

Το 1959 από τους πρωτοβάθμιους συν/σμούς συγκεντρώθηκαν για λογαριασμό των παραγωγών 131.748 τόνοι αγροτικών προϊόντων και από τις ενώσεις συν/σμών 137.911 τόνοι, συνολικά 269.659 τόνοι. Επίσης τον ίδιο χρόνο συγκέντρωσαν για λογαριασμό τους με αγορά διαφόρων προϊόντων οι μεν συν/σμοί 1.501 τόνους, οι δε ενώσεις 18.183 τόνους, συνολικά 19.684 τόνους.

Αν πάρουμε υπ'όψιν μας ότι ο συνολικός όγκος της αγροτικής παραγωγής το 1959 ήταν 7.184.208 τόνοι, προκύπτει ότι ο τομέας της από

κοινού συγκέντρωσης και διάθεσης αγροτικών προϊόντων μέσω των συν/σμών καλύπτει το 4% περίπου της συνολικής παραγωγής.

Αρκετή δράση παρουσιάζουν οι συν/κές οργανώσεις στον προμηθευτικό τομέα, για τον εφοδισμό των μελών τους με είδη γεωργικής χρήσης, όπως σπόρους, εργαλεία κ.τ.λ. Με είδη οικιακής κατανάλωσης, όπως τρόφιμα, οικιακά σκεύη, είδη υπόδησης και ενδυμασίας κ.τ.λ.

Το 1959 οι συν/κές προμηθευτικές εργασίες σε είδη χονδρικής διάθεσης ανήλθαν στο ποσό των 1.150.401.000 δρχ και σε είδη λιανικής διάθεσης στο ποσό των 68.842.000 δρχ. Ενώ το 1961 μόνο οι προμηθευτικές εργασίες των πρωτοβάθμιων συν/σμών ανήλθαν σε 1.267.476.000 δρχ, για είδη χονδρικής διάθεσης και σε 21.797.000 δρχ για είδη λιανικής διάθεσης. Τον ίδιο χρόνο 113 ενώσεις συν/σμών έκαναν προμήθειες για λογαριασμό των συν/σμών και των συν/ταίρων σε είδη γεωργικής χρήσης αξίας 168.572.000 δρχ και σε είδη βιοτικής ανάγκης αξίας 85.769.000 δρχ, που συνολικά ήταν 254.341.000 δρχ. Το 1964 ο κύκλος των προμηθευτικών εργασιών των πρωτοβάθμιων συν/σμών ανέρχονταν στο ποσό των 1.625.595.000. Ανάλογη αύξηση πραγματοποιήθηκε στα επόμενα χρόνια. Το 1968 οι προμηθευτικές εργασίες των συν/κών οργανώσεων κάλυψαν 1.066.000 τόνους ειδών γεωργικής και βιοτικής ανάγκης και το 1969 1.006.300 τόνους.

Το 1974 η αξία των συνολικών προμηθειών ειδών γεωργικής και βιοτικής ανάγκης από όλες τις συν/κές οργανώσεις υπολογίζεται από την ΑΤΕ σε 5.168 εκατομμύρια δρχ.

Υπολογίζεται ότι οι προμηθευτικές αυτές εργασίες υπερβαίνουν το 20% των αναγκών των συν/σμένων αγροτών στο σύνολό τους. Ορισμένες μάλιστα συν/κές οργανώσεις με τις προμηθευτικές τους εργασίες καλύπτουν σχεδόν εξ ολοκλήρου όλες τις ανάγκες των μελών τους σε γεωργικά είδη και εφόδια και σε είδη οικιακής ανάγκης.

Με τις εργασίες τους αυτές οι συν/κές οργανώσεις πετυχαίνουν να προσφέρουν στα μέλη τους τα είδη αυτά σε μικρότερες τιμές από εκείνες του εμπορίου και να προσκομίζουν οφέλη στους συν/σμούς και στα μέλη τους. Ένα παράδειγμα : Η ένωση Συν/σμών Καλαμπάκας στο δεύτερο εξάμηνο του 1960 είχε προμηθεύσει στα μέλη της λάδι, σαπούνι, και βαμβάκι σε τιμές κατά 20% χαμηλότερες από τις τιμές του εμπορίου.

Ωστόσο, η δραστηριότητα των συν/κών οργανώσεων στον προμηθευτικό τομέα δεν πρέπει να θεωρηθεί ικανοποιητική. Αυτό γίνεται περισσότερο αντιληπτό αν γίνει μια μιση σύγκριση με άλλες χώρες. Στην Ιταλία π.χ. οι αγρότες μέσω των συν/σμών τους προμηθεύονται το 80% περίπου των αναγκαίων ειδών για τη διατροφή τους, υπόδηση κ.τ.λ. όπως και για την άσκηση του αγροτικού τους νοικοκυριού.

Μια αξιόλογη δράση παρουσιάζουν οι αγροτικές συν/κές οργανώσεις στον παραγωγικό τομέα βιομηχανικής επεξεργασίας των αγροτικών προϊόντων.

Το 1959 στις συν/κές βιομηχανικές εγκαταστάσεις είχε γίνει επεξεργασία αγροτικών προϊόντων (κυρίως ελιών, σταφυλιών, γάλακτος, βαμβακιού, τοματιών, λαχανικών και φρούτων) συνολικής ποσότητας

373.754 τόνων, από τα οποία παρήχθησαν έτοιμα προϊόντα 251.276 τόνων. Δηλαδή το 5% περίπου της συνολικής αγροτικής παραγωγής - (των κυριωτέρων αγροτικών προϊόντων) - του 1959 ενώ το 1962 έγινε επεξεργασία συνολικά 507.939 τόνων, το 6% περίπου της συνολικής αγροτικής παραγωγής. Τα επόμενα χρόνια πραγματοποιήθηκε μια σχετική αύξηση. Το 1968 έγινε επεξεργασία 748.200 τόνων. Όταν πάρουμε υπ'όψιν μας ότι ο συνολικός όγκος της αγροτικής παραγωγής ήταν το 1968 12.518.000 τόνοι, το 1969 13.599.000 τόνοι και το 1970 15.394.000 τόνοι τότε προκύπτει ότι το ποσοστό παραμένει περίπου το ίδιο, δηλαδή 6%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 1974

Με την καταστροφή στην Κύπρο και την γελοιοποίηση της επιστρατεύσεως κατατρέπει το καθεστώς της 7χρονης δικτατορίας και αρχίζει η λεγόμενη «μεταπολίτευση» με γενικότερη αποδοχή και ανάληψη της διακυβερνήσεως από τον Κ. Καραμανλή, Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας. Επιστροφή Ανδ. Παπανδρέου και άλλων αντιστασιακών, ίδρυση ΠΑΣΟΚ, ίδρυση Νέας Δημοκρατίας και προσπάθειες για ανασυγκρότηση δημοκρατική με σύγχρονο πρόσωπο.

Όσον αφορά την συν/κή κίνηση κατά την περίοδο αυτή, βασικά πρέπει να σημειωθεί ότι με νόμο επανέρχονται οι προδικτατορικές διοικήσεις και υπηρεσιακές ηγεσίες, προβλέποντας ελεύθερες εκλογές και γενικά δίνεται η δυνατότητα για νέα πορεία μέσα σε σωστές συν/κές αρχές.

Βέβαια, πολλά από τα στελέχη που επανέρχονται ή επανεκλέγονται έχουν υποστεί την φθορά του χρόνου. Έχουν δημιουργηθεί νέες καταστάσεις, τα προβλήματα είναι τεράστια και η ατμόσφαιρα της εποχής πολύ διαφορετική από την προχουντική περίοδο της ΕΡΕ και Ενώσεως Κέντρου και την χουντική 7ετία. Υπάρχει ανάγκη διαφορετικών χειρισμών στα προβλήματα και στις σχέσεις με την νέα κρατική εξουσία για να υπάρξουν επιθυμητές λύσεις. Και νέα πρόσωπα στο προσκήνιο διεκδικούν απόψεις και ηγεσία.

Για να περιορισθούμε στα βασικά της Συνομοσπονδίας : Στα πρώτα χρόνια, επαναλαμβάνεται η προχουντική τακτική. Μετά την παραίτηση του Ι. Αφεντάκη, η γεν. Δ/ση ανατίθεται στον συν/στή Νικ. Κολύμβα που προχωρεί στην δημιουργία αξιόλογης Υπηρεσίας Μελετών και επάνδρωσή της με αξιόλογα επιστημονικά στελέχη από τα οποία εξελίχθηκαν και σε αξιόλογους συν/στές.

Αντιμετωπίζοντας τα επείγοντα προβλήματα, κυρίως εκείνα που προκύπτουν από τις σχέσεις με ΕΟΚ από την αδυναμία του κράτους (υπηρεσιών του) να ανταποκριθούν στις ανάγκες (όσον αφορά τα αγροτικά).

Βασικό θέμα στο οποίο πρέπει να γίνει αναφορά είναι η τροποποίηση της όλης νομοθεσίας Συν/σμών που κατέληξε στον Ν. 921 του 1979. Δυστυχώς η κατάρτηση του νόμου, η συζήτησή του, το περιεχόμενό του, δημιούργησαν πολλά προβλήματα που άνοιξαν νέα προβλήματα για μεταβολή του.

Χαρακτηριστικό των ατελειών αλλά και των αντιθέσεων που δημιουργήθηκαν και εκδηλώθηκαν μεταξύ Κυβερνήσεως και Αντιπολιτεύσεως κατά την συζήτηση είναι ότι το νομοσχέδιο υπογράφηκε στις 25 - 09 - 78, η Κοινοβουλευτική Επιτροπή το επεξεργάστηκε από 30 - 10 έως 29 - 11 - 78 και η Βουλή άρχισε την συζήτησή του στις 11 - 01 79. Η συζήτηση άρχισε 15 - 01 - 79 και έπειτα από πολυάριθμες συνεδριάσεις με 380 σελ. πρακτικών της Βουλής, ψηφίστηκε ως νόμος στις 17 - 05 - 1979 και δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 125/12 - 06 - 79. Ακολούθησαν Διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις για την εφαρμογή.

Η Πολιτική - Κοινωνική διαμάχη από την πλευρά των παλαιών πολιτικών στελεχών που επανήλθαν στο προσκήνιο της εξουσίας μετά το 1974 και από την άλλη πλευρά του νέου πολιτικού μηχανισμού του ΠΑΣΟΚ που σημείωσε ταχύτατη άνοδο, δεν επέδρασε τα πρώτα χρόνια με ουσιαστικές μεταβολές στην συν/κή εξέλιξη. Ουσιαστικές μεταβολές στα συν/κά άρχισαν να δρομολογούνται μετά την αναάληψη της εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ με διάφορες ενέργειες και με την κατάρτιση νέου σχεδίου νόμου για τους συν/σμούς προσαρμοσμένου στις ιδρυτικές διακυρήξεις του νέου κινήματος.

Η σειρά των νέων αυτών και άλλων από τότε νόμων και εφαρμογών, έφεραν στην εφαρμογή νέες δυνάμεις και νέες αντιλήψεις με ενθουσιώδη εξόρμηση για επεκτατική συν/κή περίοδο. Και όπως συμβαίνει σε περιόδους βασικών μεταβολών τα αποτελέσματα είναι μικτά, άλλοτε θετικά και άλλοτε αρνητικά που απαιτούν αντικειμενική ήρεμη ιστορική εξέταση.

Πρόβλημα δημιουργήθηκε κυρίως από την άσκηση μέσω των Συν/κών Οργανώσεων (κυρίως κεντρικών και Ενώσεων) αγροτικής κοινωνικής πολιτικής, πέραν από τις δυνατότητες που επέτρεπαν οι δεσμεύσεις ΕΟΚ, χωρίς επίσημη κρατική κάλυψη (εγγύηση), γραμμή που δημιούργησε σε πολλές οργανώσεις υποχρέωση, που έγινε αποπνικτική από την αδυναμία εξυπηρέτησής των χρεών με την επιβάρυνσή τους με υψηλότετους τόκους υπερημερίας (λόγω πληθωρισμού). Διαδοχικές ρυθμίσεις ανάγκης οδήγησαν στην ανάληψη σημαντικού μέρους αυτών των χρεών κρατικής ευθύνης από το Δημόσιο, χωρίς όμως να λυθεί εντελώς το πρόβλημα.

Υπήρξε και μεγάλη αύξηση προσωπικού. Την όλη εξέλιξη από το 1974 δεν είναι βέβαια δυνατό να σκιαγραφήσουμε εδώ. Εκείνο που πρέπει ιδιαίτερα να τονισθεί είναι το από ετών βασικό πρόβλημα της απότομης (τις τελευταίες δεκαετίες) μεταβολής των συνθηκών Παγκόσμια, από την ελεγχόμενη και προστατευόμενη από το κράτος οικονομία στην ελεύθερη οικονομία της αγοράς και του ανταγωνισμού. Ενώ δηλαδή οι Ελληνικοί Συν/σμοί (όπως και σε άλλες χώρες) αναπτύχθηκαν από το 1915, μέσα σε καθεστώς μεγάλης παρεμβάσεως του Κράτους στην οικονομική ζωή (για επίλυση μεγάλων προβλημάτων που προέκυπταν από τους πολέμους και άλλα γεγονότα) επέμβαση που αδηγούσε (μεταξύ άλλων) σε συγκεντρώσεις γεωργικών προϊόντων του κράτους και φροντίδα γενικότερη εξασφάλισης από αυτό εισοδήματος για επιβίωση των αγροτικών πληθυσμών. Η κατάσταση άλλαξε ριζικά τις τελευταίες δεκαετίες. Ανέτοιμες οι συν/κές οργανώσεις (όπως και γενικότερα το κράτος και όλη η οικονομική ζωή) καλούνται να προσαρμοσθούν στην νέα διεθνή κατάσταση για να μπορέσουν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ως θεσμός γενικότερης αναγνώρισης (την σημασία του θεσμού των συν/σμών τονίζουν και επίσημα κείμενα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και τις ΕΟΚ, δημοσιευμένα και στα συν/κά περιοδικά.

Ανάμεσα στις πολύ αξιόλογες σημερινές συν/κές οργανώσεις είναι και η ΣΕΚΑΠ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Από τη γενική αυτή επισκόπηση της εξέλιξης του αγροτικού συν/κού κινήματος μεταπολεμικά προκύπτει ότι αυτό παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη σε σχέση με την προπολεμική περίοδο.

Αυξήθηκε σημαντικά η δύναμη των συν/σμών και των μελών τους. Καλύτερεψε η σύνθεση των συν/σμών με τη μείωση των πιστωτικών και την αύξηση των παραγωγικών. Καινούργιοι τύποι συν/σμών εμφανίσθηκαν.

Αυξήθηκε ο συν/κός τεχνικός παραγωγικός συν/σμός. Οι συν/κές οργανώσεις κατέχουν τώρα εκσυγχρονισμένες βιομηχανικές και άλλες εργαστηριακές εγκαταστάσεις, με τις οποίες επεξεργάζονται και μετατρέπουν τα αγροτικά προϊόντα των μελών τους σε νέα έτοιμα προϊόντα που τα διαθέτουν απευθείας στο εμπόριο που επεκτάθηκαν σε καινούργιους τομείς δράσης.

Το ειδικό βάρος των συν/σμών στην οικονομική ζωή του τόπου μεγάλωσε. Ο συνολικός κύκλος των εργασιών των συν/κών οργανώσεων στο σύνολό τους το 1968 είχε ξεπεράσει τα 14 δισ. δρχ έναντι 4,8 δισ. δρχ. που ήταν στα 1956.

Δυνάμωσε ο ρόλος τους στην κοινωνική και εκπολιτιστική ζωή της χώρας. Ορισμένοι συν/σμοί στα χωριά δημιούργησαν κινηματογράφους, λέσχες και άλλα εκπολιτιστικά κέντρα.

Το συν/κό κίνημα άρχισε να ασκεί την επίδρασή του και στην πολιτική ζωή του τόπου. Η τέτοια εξέλιξη του συν/κού κινήματος οφείλεται στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν μεταπολεμικά στην Ελλάδα.

Με την διείσδυση του μονοπωλιακού κεφαλαίου με τη συμπληρωματική αγροτική μεταρρύθμιση του 1952 (με την οποία απαλλοτριώθηκαν 4.100.000 στρέμματα τσιφλικάδικων εκτάσεων και δημιουργήθηκαν κάμποσες χιλιάδες καινούργια αγροτικά νοικοκυριά κ.τ.λ.) αναπτύχθηκαν σημαντικά οι καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής στο χωριό.

Οι αγρότες για να αντιμετωπίσουν την εκμεταλλευτική επίθεση του τραπεζικού, βιομηχανικού και εμπορικού κεφαλαίου, για να ανορθώσουν τα κατεστραμμένα τους νοικοκυριά από την κατοχή και τον εμφύλιο πόλεμο και να τα βάλουν σε λειτουργία, χρησιμοποιούν τον συν/σμό ως ένα από τα βασικά μέτρα.

Ταυτόχρονα αναπτύχθηκε σημαντικά το αγροτικό κίνημα στην Ελλάδα. Η εργατική τάξη αυξήθηκε αριθμητικά και διεξάγει σοβαρούς οικονομικούς και πολιτικούς αγώνες. Η αγροτιά δυναμώνει τους δεσμούς φιλίας και συμμαχίας με την εργατική τάξη και παίρνει ενεργό μέρος σε όλους τους μεταπολεμικούς αγώνες του Ελληνικού λαού.

Η αντίδραση και τα εμπόδια που προβλήθηκαν από μέρος όλων των αντισυν/κών παραγόντων δεν μπόρεσαν να ανακόψουν και να σβήσουν την προοδευτική πορεία του συν/κού κινήματος. Αναμφισβήτητα έφεραν σοβαρό χτύπημα στο συν/κό κίνημα κα αποτελούν ισχυρή τροχοπέδη στην

προοδευτική του εξέλιξη. Όμως οι προσπάθειές τους να συγκρατήσουν την προοδευτική ορμή, χάρη στην πάλη της ίδιας της αγροτιάς και των συν/κών της οργανώσεων, χάρη στην αντίδραση και την πάλη όλων των προοδευτικών δυνάμεων στο χωριό, δεν μπόρεσαν να βρουν την ολοκληρωτική τους επιτυχία.

Ωστόσο, οι επιτυχίες και η πρόοδος στο Αγροτικό Συν/κό Κίνημα δεν πρέπει να θεωρούνται ικανοποιητικές. Στον τομέα της οικονομικής δράσης, και της βελτίωσης της κατάστασης της αγροτιάς εξακολουθούν να παρουσιάζουν αρκετή καθυστέρηση.

Φυσικά δεν πρέπει να έχουμε την αυταπάτη ότι μέσα σε συνθήκες κυριαρχίας των μονοπωλίων οι συν/σμοί θα μπορούσαν να λύσουν τα προβλήματα της αγροτιάς και να αλλάξουν ριζικά την κατάσταση στο χωριό. Ωστόσο όμως οι αγροτικοί συν/σμοί μπορούν να παίζουν ένα σοβαρό ρόλο στην ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας και στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της αγροτιάς. Έναν ιδιαίτερο ρόλο μπορούν να παίξουν σήμερα στη λύση του βασικού και επείγοντος προβλήματος, της δημιουργίας μεγάλων αποδοτικών εκμεταλλεύσεων, για την αύξηση της αγροτικής παραγωγής, την ποιοτική της βελτίωση και τη μείωση του κόστους της.

Είναι όμως αναμφισβήτητο ότι, για να μπορέσουν να παίξουν το σοβαρό τους ρόλο οι συν/κές οργανώσεις, αναγκαία προϋπόθεση είναι να λειτουργούν ελεύθερα και ανεξάρτητα, πάνω στις καθιερωμένες δημοκρατικές αρχές του συν/κού κινήματος. Αυτό το απέδειξε η πείρα τόσο

του διεθνούς συν/κού κινήματος όσο και του Ελληνικού. Αυτή η δημοκρατική αρχή της λειτουργίας του συν/σμού, αποτέλεσε την πρωταρχική προϋπόθεση για την τεράστια ανάπτυξη που πήρε το Σ. Κ. σ'όλο τον κόσμο και το οποίο βρίσκεται σε μια διαρκή άνοδο.

Αυτή όμως η βασική αρχή είχε καταργηθεί στην Ελλάδα ύστερα από τον Απρίλη 1967 από την στρατιωτική Δικτατορία. Οι συν/κές ελευθερίες καταλύθηκαν. Οι εκλεγμένες διοικήσεις των συνεταιρισμών, των ενώσεων Συν/σμών, και των άλλων συν/κών οργανώσεων, μέχρι την κορυφαία, την ΠΑΣΕΓΕΣ, αντικαταστάθηκαν με διορισμένους, όργανα της χούντας. Αυτό το γεγονός είχε άμεσα αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομική και εκπολιτιστική δραστηριότητα των αγροτικών συν/κών οργανώσεων.

Ύστερα από την αποκατάσταση της δημοκρατίας στη χώρα μας και την εκλογή των νέων διοικήσεων σ'όλες τις συν/κές οργανώσεις, αρχίζει μια νέα περίοδος για το συν/κό μας κίνημα. Παρά τις υφιστάμενες ακόμα πολλές δυσκολίες και εμπόδια οι συν/κές οργανώσεις αρχίζουν να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους και να παρουσιάζουν αύξουσα πρόοδο σε όλους τους τομείς της δράσης τους. Ιδιαίτερα οι πρωτοβάθμιοι συν/σμοί και οι ενώσεις συν/σμών αρχίζουν να παίρνουν πρωτοβουλίες για το ξεπέρασμα των εμποδίων και να προγραμματίζουν την επέκταση της δράσης τους.

Στην περίοδο 1976 - 83 οι συν/κές οργανώσεις όλων των βαθμών σημείωσαν μια παραπέρα σχετική πρόοδο σ'όλους τους τομείς των δραστηριοτήτων τους.

Παρ'όλα αυτά όμως, οι συν/κές δραστηριότητες δεν είναι ικανοποιητικές. Οι αγροτικοί συν/σμοί εξακολουθούν να παρουσιάζουν πολλές αδυναμίες και καθυστερήσεις και το συν/κό κίνημα της χώρας μας είναι το πιο καθυστερημένο στην Ευρώπη. Βασικό καθήκον των συν/σμών του σήμερα είναι η προσπάθεια της ταχύτερης προσαρμογής προς τις νέες συνθήκες, με διαφύλαξη των συν/κών αρχών και επιδιώξεων για εξυπηρέτηση των αναγκών των ανθρωπίνων κοινωνιών.

Καλούμαστε συνεπώς οι Έλληνες συν/στές να εμβαθύνουμε όλο και περισσότερο στη γνώση του συνεργατισμού και στις διεθνείς εφαρμογές του μέσα στις νέες γενικότερες συνθήκες, για να συντελέσουμε ώστε το ανανεωμένο συν/κό μας οικοδόμημα να προσφέρει στους ανθρώπους τις υπηρεσίες εκείνες που θεωρητικά είναι στη φύση του θεσμού να προσφέρει. Για να γίνει αυτό πρέπει οι συν/στές να σκεπτόμαστε και να ενεργούμε συν/κά χωρίς άλλες χωριάτικες αντιλήψεις και επικαλύψεις.

Το σημερινό συν/κό πρόβλημα είναι η συν/κή γνώση, το συν/κό ήθος, η συν/κή ενότητα και δραστηριότητα, η σύνδεση του μέλους του συν/σμού με την αργάνωση, η κατανόηση των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων του και η κατά συν/κό τροπο άσκησή τους, ώστε οι οργανώσεις να μπορούν ως αξιόλογες μονάδες οικονομικές (με κοινωνική ενέργεια και προέκταση) να διατηρήσουν και να διευρύνουν τον ρόλο τους μέσα στις νέες συνθήκες.

Υπάρχουν σήμερα αξιόλογες συν/κές οργανώσεις (τοπικές, περιφερειακές, κεντρικές) παρά τις όποιες οπισθοδρομήσεις. Αυτές πρέπει να αντιμετωπισθούν με κατανόηση από την κρατική εξουσία (νομοθεσία,

συν/κή πολιτική κ.τ.λ.), ώστε να μπορούν να δρουν χωρίς δεσμεύσεις και επικαλύψεις, με βάση τις συν/κές παγκόσμια κατευθύνσεις. Έτσι στη συνέχεια, θα γίνει δυνατό, όσο υπάρχουν συν/στές με γνώσεις - ήθος - δραστηριότητα, να υπάρξει νέα συν/κή πορεία που θα τιμά το παρελθόν και θα λαμπρύνει το μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Π. Σ. ΑΒΔΕΛΙΔΗΣ - ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (Δ' ΕΚΔΟΣΗ) - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ - ΑΘΗΝΑ 1986.
2. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Λ. ΠΑΠΑΓΑΡΥΦΑΛΛΟΥ - ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ - ΑΘΗΝΑ 1973.
3. ΣΤΑΥΡΟΣ Λ. ΜΑΡΙΑΔΗΣ - Συνεταιρισμός, ΙΣΤΟΡΙΑ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ (Τρίτη Εναλλακτική λύση) - Β' ΕΚΔΟΣΗ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1987.
4. ΧΡ. ΤΣΟΥΡΑΜΑΝΗΣ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ - ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 1995.
5. ΚΛΗΜΗΣ Ν. ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ - ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΤΟΜΟΣ Δ' (Περίοδος 1940 - 1960) ΣΕΚ ΑΠ (εκδοτικός οίκος) - ΑΘΗΝΑ 1996.